

**Pregled postignuća Republike Hrvatske u ostvarivanju
Milenijskih ciljeva razvoja za razdoblje od 2006. do 2010. godine**

Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija,
rujan 2010.

Popis tijela državne uprave i zavoda koji su sudjelovali u izradi Pregleda postignuća Republike Hrvatske u ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja za razdoblje od 2006. do 2010. godine

- Ured Vlade RH za ljudska prava
- Ured Vlade RH za ravnopravnost spolova
- Ured Vlade RH za udruge

- Središnji državni ured za razvojnu strategiju i koordinaciju fondova EU
- Središnji državni ured za e-Hrvatsku

- Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija (**koordinator**)
- Ministarstvo financija
- Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva
- Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa
- Ministarstvo kulture
- Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti
- Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi
- Ministarstvo zaštite okoliša, prostornog uređenja i graditeljstva
- Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja
- Ministarstvo regionalnog razvoja, šumarstva i vodnog gospodarstva

- Državni zavod za statistiku
- Hrvatski zavod za zapošljavanje

Sadržaj

1. Uvod	4
1.1. Općenito	4
1.2. Implementacija u RH u kontekstu približavanja Europskoj uniji	4
1.3. Obilježja Milenijskih ciljeva razvoja	5
2. Pregled postignuća u RH 2010. godine.....	7
2.1. Pregled po ciljevima	7
2.1.1. Milenijski cilj razvoja 1: Smanjenje relativnog siromaštva	7
2.1.2. Milenijski cilj razvoja 2: Jamstvo obrazovanja za sve	12
2.1.3. Milenijski cilj razvoja 3: Ravnopravnost spolova i osnaživanje žena.....	16
2.1.4. Milenijski cilj 4: Smanjivanje smrtnosti novorođenčadi i djece	20
2.1.5. Milenijski cilj razvoja 5: Pобоljšanje zdravlja majki.....	22
2.1.6. Milenijski cilj razvoja 6: Borba protiv HIV/AIDS-a, tuberkuloze i drugih bolesti.....	24
2.1.7. Milenijski cilj razvoja 7: Osiguranje održivosti okoliša	26
2.1.8. Milenijski cilj razvoja 8: Globalna suradnja za razvoj.....	32

1. Uvod

1.1. Općenito

U rujnu 2000. godine državnicima tadašnjih 189 zemalja članica Ujedinjenih naroda usvojili su Milenijsku deklaraciju, politički dokument UN-a za 21. stoljeće, koji utvrđuje ciljeve na pojedinim područjima od interesa za sve članice kao i međunarodnu zajednicu u cjelini, te aktivnosti koje trebaju doprinijeti njihovom ostvarenju do 2015. godine.

Milenijski ciljevi razvoja (*Millennium Development Goals – MDGs*) pružaju široki okvir koji zemljama omogućava planiranje svog gospodarskog, društvenog, ekološkog i svakog drugog razvoja. Oni ne mogu obuhvatiti i prikazati sve segmente razvoja nekog društva, već ih treba promatrati kao mjerilo za postizanje globalnih ciljeva prilagođenih regionalnim i nacionalnim specifičnim okolnostima i potrebama.

Godina 2010. – samo pet godina prije zacrtanog roka dostizanja Milenijskih ciljeva razvoja na globalnoj razini, predstavlja priliku državicima i odgovornim čelnicima međunarodne zajednice za pregled uspješnosti i nedostataka u ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja, kao i za utvrđivanje daljnjih konkretnih koraka potrebnih za ubrzanje napretka. Upravo je ovo tema skupa koji će se održati na najvišoj razini 20.- 22. rujna 2010. godine u sjedištu UN-a u New Yorku.

Pri tome će značajno obilježje dati činjenica da je veliki broj država u svijetu, prije svega tranzicijske i zemlje u razvoju, osjetilo negativne posljedice globalne financijske i gospodarske krize 2008. i 2009. godine, koja se brzo proširila kroz visoko globalizirano i povezano svjetsko gospodarstvo izazvavši usporavanje ili pad bruto domaćeg proizvoda. U okolnostima kada nije jednostavno osigurati sredstva putem domaćih ili stranih ulaganja, rizik od zaostajanja u infrastrukturnim, društvenim, zdravstvenim, obrazovnim i bilo kojim drugim projektima vrlo je visok, a posljedice za razvoj društva mogu biti dugoročne.

1.2. Implementacija u RH u kontekstu približavanja Europskoj uniji

Tijela državne uprave Republike Hrvatske i nevladine udruge, koordinirani od strane Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija RH i u intenzivnoj suradnji s Uredom UN-ovog programa za razvoj (UNDP), izradili su u srpnju 2004. godine prvo Nacionalno izvješće o provedbi ciljeva Milenijske deklaracije UN-a koje je u rujnu iste godine dostavljeno Ujedinjenim narodima. Izvješće koje je uslijedilo bilo je Izvješće o napretku i ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja u RH za razdoblje od kolovoza 2004. do prosinca 2005. godine.

U Republici Hrvatskoj određeno je osam nacionalnih ciljeva i 31 podcilj koji odgovaraju specifičnim okolnostima i uvjetima razvitka naše zemlje.

Za ostvarivanje napretka u Milenijskim ciljevima razvoja nužno je i nacionalno vlasništvo nad razvojnim strategijama, te sposobnost nacionalnih institucija za ulaganje i provedbu aktivnosti vezanih uz ostvarivanje ciljeva. Ovo se odnosi ne samo na osiguravanje financijskih sredstava za određene projekte iz nacionalnog proračuna, već i na osiguravanje uvjeta za dobro

upravljanje razvojnim projektima pri čemu, što je moguće više, trebaju biti uključeni domaći resursi.

Europski parlament proglasio je godinu 2010. Europskom godinom borbe protiv siromaštva i socijalne isključenosti, usmjeravajući aktivnosti na podizanje svijesti o siromaštvu i socijalnoj isključenosti među vladinim institucijama, civilnom društvu i javnosti općenito. Nejednakosti koje proizlaze iz razlika u prihodima, spolu, dobi, socijalnoj isključivosti također mogu usporiti ostvarivanje napretka, te se ovim pitanjima treba posvetiti dodatna pažnja. U Republici Hrvatskoj posljednjih godina uočljiv je trend povećanog izdvajanja za aktivnosti iz ovog područja, a Republika Hrvatska je potpisavši 2007. godine s Europskom komisijom Zajednički memorandum o socijalnom uključivanju (*Joint Memorandum of Social Inclusion of the Republic of Croatia - JIM*) identificirala svoje glavne izazove i prioritete u borbi protiv siromaštva i socijalne isključenosti (8. poglavlje). O tim je prioritetima postignut konsenzus između najvažnijih dionika hrvatskog društva, te je RH u dogovoru s Europskom komisijom preuzela obvezu provedbe utvrđenih ciljeva. Po potpisivanju Memoranduma, RH je donijela dva Nacionalna provedbena plana za socijalno uključivanje (2007.-2008. godine te 2009.-2010. godine) kojima se planiraju provedbe mjera koje su prihvaćene kao prioritete u JIM-u.

Središnje mjesto svih razvojnih programa u okviru MDGs-a zauzima smanjivanje siromaštva. Kao neophodni čimbenici napretka tu su gospodarski rast, dobro upravljanje i kvaliteta nacionalnih politika. Također i prema krovnom strateškom razvojnom dokumentu u Republici Hrvatskoj „Strateškom okviru za razvoj 2006.-2013.“ na temelju kojega se izrađuju sve buduće sektorske strategije, definira se glavni strateški cilj za razdoblje 2006.-2013.: *razvoj i zapošljavanje u konkurentnom tržišnom gospodarstvu koje djeluje u europskoj socijalnoj državi XXI. stoljeća*. Fokusiranjem na aktivnosti kojima se osnažuje socijalna uključenost, djelovanje organizacija civilnoga društva također uvelike pridonosi smanjenju siromaštva, pogotovo u najisključenijim segmentima društva.

Republika Hrvatska, poput država članica Europske unije, te kao zemlja koja od primateljice pomoći postaje davateljica razvojne pomoći drugim državama, prihvatila je plan potpore EU-a postizanju Milenijskih ciljeva razvoja. Preuzela je i aktivniji pristup pružanju razvojne pomoći kako je i uvjetovano potpisivanjem Milenijske deklaracije kojom se, između ostalog naglašava važnost međunarodne suradnje i globalnog partnerstva u svrhu uspješnog ostvarivanja cijelog Milenijskog projekta.

Vrijedno je napomenuti da su za provedbu projekata i programa koji doprinose ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja organizacije civilnoga društva koristile značajna sredstva iz nacionalnih, javnih ali i europskih izvora potpore. U Republici Hrvatskoj veliki se broj razvojnih programa financira iz fondova Europske unije, u skladu s Razvojnom strategijom Republike Hrvatske.

1.3. Obilježja Milenijskih ciljeva razvoja

Određeni MDG rijetko se kada može promatrati izdvojeno. Milenijski ciljevi razvoja nisu zasebne cjeline od osam ciljeva i pripadajućih podciljeva, već je to skup višedimenzionalnih ciljeva i podciljeva koji se u velikoj mjeri nadopunjuju. Nekoliko aktualnih primjera iz prakse u Hrvatskoj pokazuje koliko je proces ostvarivanja Milenijskih ciljeva uzajamno ovisan i uvjetovan.

Kroz realizaciju projekata navedenih pod ciljem 1: „Smanjivanje relativnog siromaštva“ namijenjenih razvoju potpomognutih područja u RH (sukladno Strategiji regionalnog razvoja RH) planirana je provedba četiriju razvojnih programa: programa demografske obnove, programa jačanja obrazovnih kapaciteta, programa privlačenja investitora na potpomognuta područja i programa razvoja regionalnih *klastera*. Uz projekte izgradnje i sanacije objekata komunalne i socijalne infrastrukture, te njihovo učinkovito održavanje i upravljanje, stvorit će se pretpostavke za razvoj svih segmenata društveno-gospodarskog razvoja, podizanje kvalitete života lokalnog stanovništva i ojačati konkurentnost određene regije.

Karakter višedimenzionalnosti MDG-a vidljiv je i na projektu Autonomne ženske kuće, „Žensko sklonište i savjetovalište – pružanje i unaprjeđenje usluga i potpore ženama i njihovoj djeci koja su preživjela nasilje u obitelji“ (financiran u sklopu CARDS 2004 projekata). Cilj projekta bio je poboljšati i unaprijediti pružanje socijalnih usluga za žene koje su preživjele obiteljsko nasilje, što je izravno vezano uz Milenijski cilj 3 koji se odnosi na ravnopravnost među spolovima i osnaživanje žena, te za podcilj navodi i suzbijanje svih oblika nasilja nad ženama. Ovaj projekt ponudio je usluge prilagođene specifičnim potrebama žena žrtvama obiteljskog nasilja kojima su se, između ostalog, žene osnaživale za rješavanje problema vezanih uz obiteljsko-pravne odnose, a time se pridonosilo ostvarivanju prvog Milenijskog cilja razvoja koji se odnosi na smanjenje i suzbijanje siromaštva kroz poticanje suzbijanja socijalne isključenosti. Projekt je, osim ženama, omogućavao pružanje zaštite od nasilja i njihovoj djeci, te je time ostvario doprinos ostvarenju Milenijskog cilja 4 koji se odnosi na smanjivanje stope smrtnosti djece, u mjeri u kojoj je smrtnost posljedica nasilja u obitelji.

Primjer iz Milenijskog cilja 7 – „Osiguranje održivosti okoliša“ dokazuje kako održivo gospodarenje šumama i održivo korištenje drvnih i nedrvnih šumskih proizvoda omogućava ne samo ekonomski razvoj djelatnosti usko vezanih uz šumarstvo (drvoprerađivačka industrija, turizam, lovstvo), već potiče razvoj i ostalih djelatnosti, ponajprije u ruralnim područjima Republike Hrvatske (energetika, usluge prijevoza, farmaceutika i dr.).

Osim toga, Ujedinjeni narodi proglasili su 2010. godinu Međunarodnom godinom biološke raznolikosti, s temom „Biološka raznolikost za razvoj“, te se u rujnu 2010. na Općoj skupštini održava sastanak na visokoj razini na ovu temu. Biološka raznolikost prepoznata je kao jedini izvor mnogih dobara – od hrane i lijekova pa sve do građevnih materijala, dok ekosustavi osiguravaju nezamjenjive uvjete za život: zrak i čistu vodu, obnavljanje tla, oprašivanje, regulaciju klime i brojne druge.

2. Pregled postignuća u RH 2010. godine

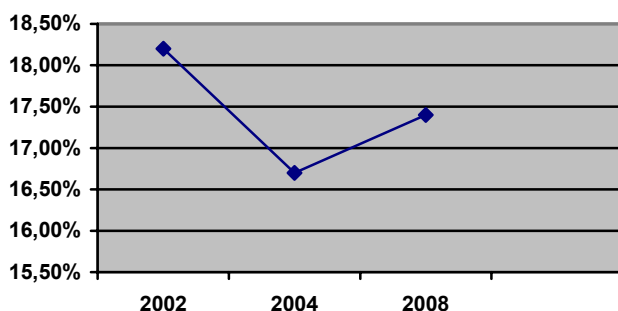
Uviđajući važnost praćenja stanja i trendova u nacionalnim razvojnim aktivnostima, a dijelom i pripremajući se za plenarni sastanak na vrhu o Milenijskim ciljevima razvoja u New Yorku 2010.g., nadležna resorna ministarstva i vladini uredi RH prikupili su podatke o napretku ostvarenom u razdoblju od 2006.-2010. godine, odnosno za razdoblje od zadnjeg službenog „Izvešća RH o napretku i ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja za razdoblje od kolovoza 2004. do prosinca 2005. godine“. U ovom tekstu donosi se sažeti prikaz učinjenih i planiranih aktivnosti, definiraju izazovi i preporuke, te izdvajaju primjeri najbolje prakse iz područja nacionalnih Milenijskih ciljeva razvoja.

2.1. Pregled po ciljevima

2.1.1. Milenijski cilj razvoja 1: Smanjenje relativnog siromaštva

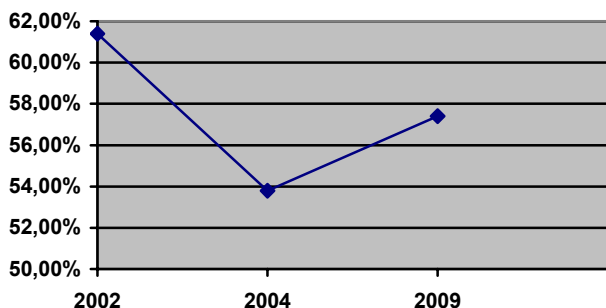
Podcilj 1 – U razdoblju od 2001. do 2015. godine na pola smanjiti broj stanovnika koji žive u relativnom siromaštvu;

Pokazatelj 1a: Stopa rizika od siromaštva (prema podacima Ankete o potrošnji kućanstava).

Izvor: DZS, Priopćenje „Pokazatelji siromaštva od 2006. do 2008.“, broj 14.1.2. od 2. 10. 2009.

Pokazatelj 1b. Udio dugotrajno nezaposlenih osoba u dobi od 15 do 74 godine (nezaposleni dulje od 12 i više mjeseci, u ukupno nezaposlenima, prema Anketi o radnoj snazi).

Izvor: DZS, Anketa o radnoj snazi, 2009.

Stanje:

Vlada RH je 2009. donijela **Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja za 2009. i 2010.** s provedbenim mjerama koje slijede prioritete politike zapošljavanja utvrđene u revidiranoj Lisabonskoj *agendi* o rastu i radnim mjestima. U revidiranoj *agendi* naglašava se važnost znanja i inovacija, stvaranja novih radnih mjesta, te stvaranje EU kao poželjne investicijske destinacije. Također je naglašena važnost cjeloživotnog obrazovanja, usavršavanja i izobrazbe odraslih kao investicija u ljudski kapital kojim bi se poboljšao rast zapošljavanja i produktivnost. Nacionalni plan utvrđuje osnovna načela državne politike zapošljavanja, definira provedbene zadaće za tijela državne uprave i javne ustanove, te potiče njihovu suradnju. Prioriteti koji se namjeravaju ostvariti kroz Nacionalni plan su: povećanje stopa participacije žena primarne dobne skupine (25 – 49) te starijih i mladih, rješavanje dugotrajne nezaposlenosti, smanjenje nerazmjera vještina na tržištu rada, poboljšanje prilagodljivosti radnika i poduzeća, povećanje ulaganja u ljudski potencijal boljim obrazovanjem i vještinama, dobro upravljanje i izgradnja administrativnih kapaciteta.

Intervencije u smislu motiviranja, obrazovanja i sufinanciranog zapošljavanja usmjerene su prema: ženama primarne dobne skupine, nižeg ili neodgovarajućeg obrazovanja, nezaposlenima (50+), zaposlenima kojima prijete gubitak zaposlenja, mladima koji su napustili srednjoškolsko obrazovanje, mladima bez radnog staža, dugotrajno nezaposlenima, osobama s invaliditetom, žrtvama obiteljskog nasilja, samohranim roditeljima, hrvatskim braniteljima, te liječenim ovisnicima. Sastavni dio Nacionalnog plana je i Nacionalni program za Rome koji sadrži mjere za zapošljavanje, te sufinanciranje zapošljavanja Roma.

U 2009. započeo je novi ciklus aktivnih mjera zapošljavanja temeljem **Zajedničkog memoranduma o prioritetima politike zapošljavanja¹ (JAP)** koji je Vlada RH prihvatila 2008. godine. U memorandumu se analizira gospodarsko stanje i stanje na tržištu rada, kao i hrvatska politika zapošljavanja, te se utvrđuju izazovi zapošljavanja i prioriteti za djelovanje u Hrvatskoj. Ovaj dokument predstavlja dogovoreni skup ciljeva politike zapošljavanja, neophodnih za unaprjeđenje transformacije tržišta rada države i pripremu za pristup Europskoj uniji, posebice prilagođavanjem sustava zapošljavanja. Prioriteti za djelovanje utvrđeni u JAP-u su: privući i zadržati više ljudi u statusu zaposlenosti, povećati ponudu radne snage i modernizirati sustave socijalne zaštite, poboljšati prilagodljivost radnika i poduzeća, povećati ulaganja u ljudski kapital kroz bolje obrazovanje i vještine, te promičući načela dobrog upravljanja uključiti socijalne partnere u implementaciju Memoranduma. Izmjenama i dopunama Zakona o socijalnoj skrbi iz 2007. godine, kao osnovnog propisa kojim se regulira sustav socijalne pomoći i socijalne skrbi temeljen na načelu supsidijarnosti, poboljšana je materijalni položaj svih skupina korisnika, smanjeno je administriranje, te su uvedena nova prava (pravo na status roditelja njegovatelja, patronaža kao pomoć u obitelji i dr.).

Također, odlukom Vlade RH u 2008. godini, osnovica za ostvarivanje prava po osnovi socijalne skrbi povećana je sa 400,00 na 500,00 kuna.

Ujedno, jačanjem institucionalnih kapaciteta organizacija civilnog društva koje djeluju u području socijalne skrbi, kao i financiranjem njihovih programa i projekata u razdoblju od 2006.-2010. godine, nastojalo se osnažiti i potaknuti organizacije civilnog društva na razvoj socijalne infrastrukture u lokalnoj zajednici, kako bi se osigurala veća dostupnost socijalnih

¹ (Joint Assessment of the Employment Policy Priorities of the Republic of Croatia – JAP)

usluga socijalno osjetljivim skupinama, te razvoj alternativnih usluga i povećanje drugih pružatelja usluga, kao dopuna uslugama koje pružaju državne institucije.

Prema podacima iz Izvješća Ureda za udruge Vlade RH o dodijeljenim financijskim potporama za projekte i programe organizacija civilnoga društva za pojedinu godinu, iz javnih sredstava RH financirani su projekti i programi koji doprinose ostvarenju nacionalnog Milenijskog cilja Smanjenje relativnog siromaštva i to: u 2007. s ukupnim iznosom od 169.446.837,35 kn; u 2008. s ukupnim iznosom od 214.313.260,00 kn; u 2009. s ukupnim iznosom od 193.078.719,09 kn. Nadalje, iz projekta tehničke pomoći CARDS 2003, te shema bespovratnih sredstava CARDS 2003/2004 *Dobro upravljanje i vladavina prava*, CARDS 2004 *Pružanje socijalnih usluga od strane neprofitnog sektora* i PHARE 2006 *Omogućavanje aktivnog doprinosa sektora civilnog društva u pretpripravnim procesima* financirano je ukupno 17 projekata organizacija civilnoga društva ukupnog iznosa od 20.946.742,43 kuna.

RH je kao zemlja kandidat za članstvo u EU korisnica pretpripravnih programa EU. Tako RH koristi sredstva svih komponenti **pretpripravnog programa IPA**² uključujući komponentu Razvoj ljudskih potencijala, za koju je u razdoblju od 2007. do 2011. osigurano 69,98 mil. eura. Programom se financiraju projekti u skladu s Operativnim programom za provedbu naznačene komponente, koji se odnose na: poboljšanje pristupa zapošljavanju i održivo uključivanje u tržište rada, jačanje socijalnog uključivanja i integraciju na tržište rada skupina u nepovoljnom položaju, unaprjeđenje ljudskih potencijala i zapošljivost, te tehničku pomoć.

U programskom razdoblju od 2007.-2011. godine, unutar prioriteta koji se odnosi na jačanje socijalnog uključivanja osoba kojima je otežan pristup tržištu rada i mjera vezanih uz potporu skupinama koje se nalaze u nepovoljnom položaju u pristupu zapošljavanju, te razvoj socijalnih usluga u cilju poboljšanja mogućnosti zapošljavanja, provode se sljedeći projekti: Uspostavljanje mreže podrške socijalnom uključivanju i zapošljavanju socijalno ugroženih i marginaliziranih skupina, Žene na tržištu rada i Poticanje intenzivnijeg uključivanja osoba s invaliditetom na tržište rada, a pripremaju se sljedeći projekti: Poboljšanje pristupa tržištu rada ugroženih skupina, Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici, te Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitucionalizacije socijalnih usluga.

U svrhu uključivanja osoba s invaliditetom na otvoreno tržište rada **provode se i projekti koji su financirani iz fondova EU** (IPA, Program Unije za zapošljavanje i socijalnu solidarnost PROGRESS). Ostale aktivnosti temelje se na **Nacionalnom planu za poticanje zapošljavanja i Nacionalnom provedbenom planu za socijalno uključivanje**, a 2002. osnovan je Fond za profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom koji isplaćuje poticaje – u 2009., isplaćeno je 5,5 mil. eura za poticaje poslodavcima.

Nadalje, kroz **4 CARDS te 1 Phare program** u razdoblju od 2004. do 2009. (ukupne vrijednosti 49,5 ME) financirani su projekti koji izravno doprinose ostvarenju cilja 1. Projekti su bili usmjereni na održivi razvoj, te pomoć u ratom oštećenim područjima, poticanju društveno-gospodarske kohezije, te razvoju poslovne i turističke infrastrukture. Neki od primjera projekata su: nabava opreme za strukovne srednje škole, veleučilišta i fakultete, rekonstrukcija infrastrukture srednjih škola, izgradnja zgrade za djecu s posebnim potrebama, dogradnja staračkog doma, izgradnja, dogradnja i opremanje poslovnih zona, inkubatora i centara, izgradnja turističkih centara i sportskih dvorana, revitalizacija prirodnih vrijednosti s ciljem povećanja turističke ponude, izgradnja osnovne infrastrukture (vodoopskrba), razminiranje, edukacija stanovništva s ciljem njihovog uključivanja u gospodarske aktivnosti i dr. Svi spomenuti programi uspješno su završeni, a na isti način će se i dalje provoditi aktivnost koje se direktno tiču poticanja zapošljavanja i povećanja konkurentnosti.

² *Instrument for Pre-Accession Assistance*

Također je kroz Nacionalni program IPA za 2010. godinu, komponentu Pomoć u tranziciji i jačanje institucija, planiran projekt razminiranja na područjima Vukovarsko-srijemske i Osječko-baranjske županije u ukupnoj vrijednosti od 4,0 ME čija provedba će također doprinijeti gospodarskom oporavku bivšim ratom zahvaćenih područja i ispunjenju ovog cilja.

Krajem 2009. godine donesen je **Zakon o regionalnom razvoju**, a u proceduri donošenja su i provedbeni propisi temeljem istog Zakona. U proceduri donošenja je također i **Strategija regionalnog razvoja, a do kraja 2010. planira se donošenje novog Zakona o potpomognutim područjima**. Navedenim pravnim propisima planira se ustrojiti institucije i cjelovito utvrditi mjere koje će pridonijeti ravnomjernijem razvitku svih područja RH, poticati demografski i gospodarski napredak, povratak prijeratnog stanovništva i trajno stambeno zbrinjavanje, dakle cjelovito će se nastojati riješiti problemi na područjima posebne državne skrbi.

Izazovi i preporuke:

Glavni izazov na hrvatskom tržištu rada je značajno niža stopa zaposlenosti u odnosu na prosjek država EU. Od 2001. do 2008. bilježi se bitno povećanje zaposlenosti i smanjenje nezaposlenosti, ponajviše zahvaljujući gospodarskom rastu. Međutim, u 2009. stopa nezaposlenosti bila je za 6.1% veća u odnosu na 2005., a što je posljedica duboke recesije, odnosno smanjenja zaposlenosti, posebice u prerađivačkoj industriji, građevinarstvu i trgovini.

Iako se stopa zaposlenosti odnosi na sve dobne, spolne i obrazovne skupine radno sposobnog stanovništva, posebnu pažnju potrebno je obratiti na žene primarne dobne skupine s niskim ili neodgovarajućim kvalifikacijama, mlade bez radnog iskustva, te na starije ljude općenito. Obzirom da RH, u usporedbi s EU ima znatno niži udio visokoobrazovanih radnika u cjelokupnom broju zaposlenih, ključno je da Hrvatska uključi više ljudi u visoko obrazovanje i podigne razinu obrazovanja među stanovništvom svih dobnih skupina. Također, kako bi se mladima omogućilo radno iskustvo i time lakši pronalazak posla, nužno je bolje usklađivanje obrazovanja s potrebama tržišta rada, te prilagodba obrazovnog sustava kao odgovora na nove zahtjeve tržišta. Time bi se utjecalo na prevladavanje postojećeg problema ozbiljne neusklađenosti ponude i potražnje za određenim obrazovnim profilima i vještinama u mnogim sektorima.

Nadalje, nužno je učinkovitije rješavati probleme zapošljavanja pripadnika nacionalnih manjina, te osoba s invaliditetom koje se susreću s velikim poteškoćama u pronalasku zaposlenja. Posebnu pažnju treba obratiti i na položaj hrvatskih branitelja iz Domovinskog rata. Osim toga, valja utjecati na smanjenje regionalnih razlika odnosno ubrzati razvoj zabačenih regija i umanjiti razlike u zaposlenosti, nezaposlenosti, prosječnim plaćama i proizvodnji po glavi stanovnika, kao i razini obrazovanja stanovništva.

Primjer dobre prakse:

Jedan od problema s kojim se suočava hrvatsko tržište rada su i znatne regionalne razlike, koje su rezultat sporog razvoja nekih zabačenih regija, a posebice područja koje su pretrpjele značajne ratne štete. Ispunjavanju 1. Milenijskog cilja pridonosi i provedba Programa socijalnog i gospodarskog oporavka (PSGO) koji se provodi u 13 hrvatskih županija na području posebne državne skrbi. Ukupna vrijednost programa iznosi 60 milijuna eura, od čega su 35 mil. eura sredstva zajma Svjetske banke, a 25 mil. eura sredstva državnog proračuna.

Cilj Programa jest povećanje socijalne kohezije, te gospodarski oporavak područja posebne državne skrbi i to kroz slijedeće četiri komponente:

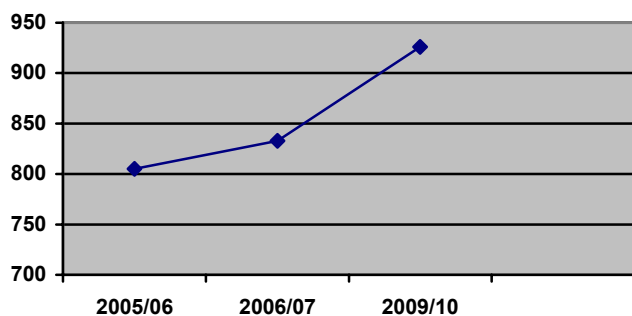
1. Ulaganje u zajednicu (38 milijuna EUR)- ima tri potkomponente:
 - socijalnu uključenost (7 milijuna EUR)
 - malu komunalnu infrastrukturu (7 milijuna EUR) i
 - gospodarsko oživljavanje (24 milijuna EUR)
2. Razminiranje (17 milijuna EUR)
3. Institucionalni razvoj (2 milijuna EUR)
4. Upravljanje projektom (3 milijuna EUR)

Kroz PSGO, odnosno njegove potprojekte u provedbi, izravno se utjecalo na život 80.000 stanovnika, a što predstavlja izravnu pomoć za 12% stanovništva nastanjenog na PPDS-u. Nastavkom ovog projekta procjenjuje se povećanje ovoga učinka na 20%, a u prilog tome govori i simulacija dvaju važnih kriterija: broja zahvaćenih izravnih korisnika i broja novouposlenih, kao i činjenica da je pomoć lokalnoj zajednici kroz provedbu ovoga programa već umnogome premašila prvotno zadane ciljeve samoga programa, a nastavkom programa se planira ne samo omogućiti održivost već, uz povećanje broja korisnika, poboljšanje standarda stanovništva PPDS-a i približavanje prosjeku RH.

2.1.2. Milenijski cilj razvoja 2: Jamstvo obrazovanja za sve

Podcilj 1: Usklađivanje obrazovanja s EZ – Bolonjski proces;

Pokazatelj 1d: Provođenje reforme kurikuluma u skladu s potrebama suvremenog društva i ekonomskog razvoja Hrvatske - Broj studijskih programa usklađenih s Bolonjskom deklaracijom.

Stanje:

Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja 2005.-2010. temeljni je dokument za razvoj odgoja i obrazovanja, kojim se RH opredijelila za stvaranje i razvijanje društva znanja i započela s promjenama na svim razinama unutar sustava. Nadalje, s ciljem razvijanja „škole po mjeri učenika“ pokrenut je projekt pod nazivom Hrvatski nacionalni obrazovni standard – „HNOS“ kojim su započele promjene u pristupu poučavanju u osnovnom obrazovanju (ISCED1 i ISCED2). U sklopu navedenoga projekta tijekom školske godine 2005./2006., u 49 osnovnih škola provodio se Eksperimentalni nastavni plan i program za osnovnu školu, s pristupom poučavanju temeljenom na aktivnoj, istraživačkoj i projektnoj nastavi. Od školske godine 2006./2007., u svim se osnovnim školama odgoj i obrazovanje ostvaruje po novom Nastavnom planu i programu koji je uslijedio nakon praćenja i vrednovanja Eksperimentalnog nastavnog plana i programa za osnovnu školu koji je nastao u sklopu navedenoga projekta. Konkretizacija zacrtanih razvojnih smjernica odgojno-obrazovnog sustava razrađena je **Nacionalnim okvirnim kurikulumom.**

Nadalje, donošenjem **Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i srednjoj školi** u 2008., stvoreni su uvjeti za prijelaz na kurikulumski pristup – izradu nacionalnog okvirnog kurikuluma za sve razine (od predškolskog do srednjoškolskog obrazovanja), a koji je u postupku donošenja. Taj će dokument postati temelj za donošenje školskog kurikuluma. Doneseni su i **Državni pedagoški standardi za osnovnoškolski i srednjoškolski sustav obrazovanja.**

Ostvarivanje Podcilja 1.: Usklađivanje obrazovanja s Europskom zajednicom – Bolonjski proces – je započelo na legislativnoj razini donošenjem Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju kojim je sustav visokog obrazovanja reformiran slijedeći principe Bolonjske deklaracije. Proces ustrojavanja novih sveučilišnih i stručnih studija završen je i isti su započeli s izvođenjem u akademskoj godini 2005./2006., kada je implementiran i bodovni sustav ECTS.

Godine 2009. usvojen je Zakon o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju kojim je sveučilištima omogućeno autonomno donošenje odluke o izvođenju studijskih programa po provedenom propisanom postupku unutarnjeg vrednovanja. Navedenim je

zakonom, pored toga, dotjeran sustav uvjeta i kriterija za postupke unutarnjeg i vanjskog vrednovanja visokih učilišta i njihovih studijskih programa.

Po pitanju **Podcilja 2.: Stjecanje osnova za uspješno uključivanje u rad, gospodarstvo i suvremenu tehnologiju utemeljenu na znanju**³, treba naglasiti kako se posebno vodi briga i o specifičnom, strukovnom obrazovanju u cilju kojeg su doneseni **Zakon o strukovnom obrazovanju te Strategija razvoja strukovnog obrazovanja u RH 2008.-2013.** Obzirom na važnost stjecanja širih znanja koja omogućavaju profesionalno bavljenje različitim poslovima, lakšu zapošljivost, **te povećanu osposobljenost, sposobnost odgovora na brze promjene tržišta rada, razvoj tehnologije kao i nastavak obrazovanja i učenja**, utvrđeno je pet ključnih ciljeva reforme strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji su predviđeni ovom Strategijom: razviti kvalifikacije temeljene na kompetencijama i rezultatima učenja, trajno usklađivati obrazovanje s potrebama tržišta rada, izgraditi sustav strukovnog obrazovanja i osposobljavanja koji omogućava cjeloživotno učenje i mobilnost, definirati uloge nastavnika u sustavu orijentiranom na rezultate učenja te uspostaviti sustav osiguranja kvalitete.

Iz javnih sredstava RH financirani su projekti i programi koje su provodile organizacije civilnoga društva, a koji doprinose ostvarenju Hrvatskih milenijskih podciljeva *Jamstva kvalitete obrazovanja za sve*: u 2007. s ukupnim iznosom od 44.703.184,05 kn; u 2008. s ukupnim iznosom od 56.816.742,30 kn i u 2009. s ukupnim iznosom od 48.654.496,75 kn. Iz sheme bespovratnih sredstava PHARE 2006 *Omogućavanje aktivnog doprinosa sektora civilnog društva u pretpristupnom procesu* financiran je jedan projekt iznosa 786.667,16 kuna.

U RH također postoje stručni studiji ustrojene na visokim školama i veleučilištima, a koji pružaju studentima primjerenu razinu znanja i vještina koja omogućava obavljanje stručnih zanimanja, te ih osposobljavaju za neposredno uključivanje u radni proces. Tako učenje uz rad postaje jedan od važnih oblika stručnog usavršavanja. Osim toga, u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju visoka učilišta mogu osnivati različite programe stručnog usavršavanja, imajući u vidu koncept cjeloživotnog obrazovanja i usavršavanja. Takav se program ne smatra studijem u smislu ovoga Zakona, ali unatoč tome po završetku programa stručnog usavršavanja visoko učilište polazniku izdaje posebnu potvrdu.

Također, poboljšana je zakonodavna regulativa kojom se osigurava bolja pristupačnost odgoja i obrazovanja djeci i mladima s teškoćama: osmišljen je 51 program za stjecanje niže stručne spreme, osigurana je usluga cjeloživotnog profesionalnog usmjeravanja i usavršavanja, predviđeni su pomoćnici/asistenti u nastavi za djecu s teškoćama u razvoju. Odgojno-obrazovni djelatnici kontinuirano se usavršavaju za rad s djecom s teškoćama. Osigurani su besplatni udžbenici za učenike sa slabovidnošću i sljepoćom, a razvijena je i mreža osnovnih i srednjih škola bez arhitektonskih prepreka po kriteriju područne pravednosti, za što se svake kalendarske godine dodjeljuju proračunska sredstva.

Sustav odgoja i obrazovanja povećava dostupnost djeci i učenicima s teškoćama kroz konkretnije pozitivne propise, upisnu politiku, infrastrukturu, projektni rad te kurikularne promjene.

³ Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa predložilo je **promjenu naziva ovog Podcilja u „Stjecanje kompetencija za uspješno uključivanje na tržište rada te cjeloživotno učenje, osobito za ovladavanje suvremenim tehnologijama“**. Sročeni ovim riječima, ovaj podcilj moći će praćenjem provedbe aktivnosti značajnije doprinijeti uvidu u napore koje sustav čini na putu započetih reformskih procesa.

Tako su na primjer, po pitanju stjecanja nižih razina kvalifikacija (niža stručna sprema), izrađeni i donijeti novi strukovni obrazovni programi. Njih 51, upisnom politikom te elementima i kriterijima jača pravo dostupnosti obrazovanju sukladno potrebama i mogućnostima pojedinih vrsta teškoća; izradbom i provedbom projekata iz IPA programa pretprijetne pomoći jačaju se kapaciteti ustanova (vrtića, osnovnih i srednjih škola, te visokoobrazovnih ustanova) za kvalitetniju podršku korisnicima s posebnim potrebama, postupno se u nastavni proces uvode asistenti nastavnica, kao i jačaju kapaciteti za povećanu integraciju. Sukladno potrebama nastavlja se ustrojavanje posebnih odjela u redovitim osnovnim školama, a iznimno i u posebnim ustanovama, te financiranje troškova prijevoza učenika s teškoćama. Nastavljaju se i stručna usavršavanja odgojno-obrazovnog osoblja.

Provedbenim propisima koji su u fazi donošenja jačaju se uloge stručnih timova, kao i drugi oblici potpora učenicima, roditeljima, učiteljima/nastavnicima i stručnim suradnicima u kvalitetnijoj integraciji svih učenika s posebnim potrebama.

Također, u školskoj godini 2008./2009. svi učenici osnovne škole dobili su besplatne udžbenike, a pravo na besplatne udžbenike u školskoj godini 2009./2010., ostvarili su slijepi i slabovidni učenici, obitelji s većim brojem djece, djeca poginulih, zatočenih i nestalih hrvatskih branitelja, HRVI i njihova djeca kao i sami branitelji koji se školuju uz uvjet je da su prihodi po članu kućanstva manji od 1995,60 kuna (dvostruki iznos cenzusa, odnosno dva puta 30 posto od proračunske osnovice). Pomoć za nabavu udžbenika i drugih nastavnih sredstava odobrena je i obiteljima – korisnicima prava na stalnu pomoć i korisnicima prava na skrb izvan vlastite obitelji kojima je smještaj osiguran u udomiteljskoj obitelji, a polaznici su osnovne ili srednje škole.

Slično, temeljem Zakona o područjima posebne državne skrbi u školskoj godini 2008./2009. jedinicama lokalne samouprave u navedenoj godini refundirani su troškovi za besplatni međumjesni prijevoz za redovne učenike III. i IV. razreda srednjih škola koji imaju prebivalište na područjima posebne državne skrbi. Ovime je obuhvaćeno 151 općina odnosno gradova na području 20 županija.

Po pitanju **infrastrukture**, u okviru Provedbenog programa regionalnog razvoja RH, tj. Programa CEB – V Obnova i izgradnja školskih objekata na područjima od posebne državne skrbi – PPDS i EIB-II Integralni razvoj lokalne zajednice grade se novi objekti dječjih vrtića, škola i školsko sportskih dvorana. Tako programi CEB-a i EIB-a u svojem portfelju imaju oko 290 projekata koji se odnose na izgradnju, nadogradnju i sanaciju spomenutih objekata. Do sada je realizirano 207 potprojekata, odnosno 72%.

Projektom *Pripreme mjere za Program za cjeloživotno učenje i program Mladi na djelu* u okviru I komponente IPA 2007 programa, te njegovim nastavkom u okviru I komponente IPA 2009 programa, nacionalna agencija (Agencija za mobilnost i programe EU) se priprema za provedbu programa (zapošljavanje i obuka osoblja), informiraju potencijalni korisnici, te se financira sudjelovanje u pilot aktivnostima programa.

Izazovi i preporuke:

Osiguravanje kvalitete u hrvatskom visokom obrazovanju od 2009. godine regulirano je Zakonom o osiguravanju kvalitete u znanosti i visokom obrazovanju, kojim je utvrđen niz postupaka vanjskog vrednovanja i osiguravanja kvalitete hrvatskih visokih učilišta. Ovi

postupci ne samo da obvezuju sve institucije hrvatskoga visokog obrazovanja na redovito praćenje kvalitete i razvoj, nego osiguravaju i da sva hrvatska visoka učilišta zadovoljavaju minimalne kriterije kvalitete, čime se izjednačuju uvjeti za sve studente.

Tijekom idućih 5 godina Agencija za mobilnost i programe EU će vrednovati sva visoka učilišta u skladu s kriterijima u izradi kojih su sudjelovali ugledni europski i američki stručnjaci, ali i sama visoka učilišta koja su ih na kraju i prihvatila. Studentima se jamči sudjelovanje u svim postupcima osiguravanja kvalitete, od jedinica za osiguravanje kvalitete na fakultetima i sveučilištima do stručnih povjerenstava koje donose mišljenje o radu nekog učilišta i tijela koja na temelju mišljenja donose akreditacijske odluke. Te će odluke biti javne što znači da će studenti biti bolje obaviješteni i na temelju toga moći donositi odluke o odabiru studijskih programa.

Kao posljedica novog Zakona, hrvatska bi visoka učilišta trebala unaprijediti svoj rad, odgovornost prema građanima i kvalitetu obrazovanja koje pružaju svojim studentima. Također bi se trebala povećati prepoznatljivost hrvatskih visokih učilišta u Europi i svijetu, kao i kvalifikacija koje se na njima stječu, a to bi dovelo do jačanja međunarodnih veza i veće mobilnosti studenata i predavača, ali i do ravnopravnog uključivanja studenata na međunarodno tržište rada.

Primjer dobre prakse:

Hrvatska – zemlja znanja // Projekt e-Otoci

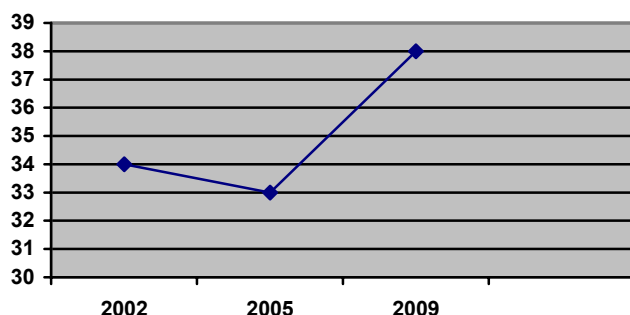
Projektom STUDOM je u suradnji s e-Hrvatskom omogućen besplatan pristup brzom Internetu svim studentima u studentskim domovima. Osim pristupa Internetu, usluga omogućava prijavljivanje ispita, pristup obrazovnim sadržajima njihovih fakulteta i sveučilištima, ali i međunarodnim bazama podataka. Uveden je i E-indeks – tzv. «pametna kartica» – prvi takav projekt u ovom dijelu svijeta. Potpuno zamjenjuje papirnati indeks, a koristit će se za identificiranje na predavanjima, knjižnicama, itd., te omogućava i mobilnost što predstavlja jedan od glavnih ciljeva Bolonjskog procesa. Između ostaloga uspostavljen je i Centar za *online* baze podataka, sustav *Voyager* – obuhvaća sve knjižnice u sustavu obrazovanja i znanosti u RH, kao i sustav sobnih video konferencija 29 učionica u 15 gradova u RH, itd. S aspekta informatičko-servisne infrastrukture RH je postala zemlja znanja. K tome, uvođenjem državne mature i izgradnjom Nacionalnog informacijskog sustava prijava na visoka učilišta (NISpVU) hrvatski obrazovni sustav od 2010. godine dobio je u potpunosti informatiziran i transparentan način prijave i upisa na visoka učilišta.

Ovome valja dodati kako je u RH također razvijen projekt e-Otoci kojim se omogućuje podučavanje na daljinu u područnim školama na slabo naseljenim otocima tako da se otočne škole povezuju sa školama u većim gradovima na kopnu kako bi se ustrojila nastava na daljinu. Projekt e-Otoci zamišljen je u cilju poboljšanja i unaprjeđenja obrazovnih procesa na otocima, na taj bi se način pomoglo da otočno stanovništvo na udaljenim, slabo naseljenim i malim otocima ostane trajno na njima živjeti. Ovaj sustav omogućava prijenos slike, tona i obrazovnih sadržaja u realnom vremenu, a u projektu je za sada 21 otočna škola povezana s videokonferencijskim sustavom.

2.1.3. Milenijski cilj razvoja 3: Ravnopravnost spolova i osnaživanje žena

Podcilj 2: Povećanje sudjelovanja žena u procesu donošenja političkih odluka;

Pokazatelj 2: Broj žena u Saboru RH.

Stanje:

U sklopu aktivnosti na području Podcilja 1: „Poticanje rodno osjetljivog obrazovanja u nastavnim planovima i programima“ radi se na poboljšanju zakonodavnih okvira. Tako Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu iz 2006. godine propisuje da udžbenik mora ispunjavati, između ostalog, i etičke zahtjeve, te da se neće odobriti udžbenik koji je neprimjeren u pogledu ljudskih i manjinskih prava, temeljnih sloboda i odnosa među spolovima, te odgoja za demokratsko društvo. Također, u veljači 2010. godine donesen je novi Zakon o udžbenicima za osnovnu i srednju školu, temeljem kojeg će se u predviđenom zakonskom roku izraditi novi Udžbenički standard.

Nadalje, prijedlogom **Nacionalnog okvirnog kurikulumu** istaknut je značaj nediskriminacijskih pristupa u nastavnim školskim programima, te poštivanje različitosti i snošljivosti unutar školske i društvene zajednice.

Osim toga, u okviru stručnog usavršavanja odgojno-obrazovnih djelatnika/ca temeljem novog **Nacionalnog programa za odgoj i obrazovanje za ljudska prava i demokratsko građanstvo** predložen je novi modul edukacije „Ravnopravnost spolova“. Inače, u Nacionalnom programu su ujedinjena dosadašnja iskustva stečena provođenjem takvoga odgoja i obrazovanja u našem sustavu i iskustva drugih zemalja. Program obuhvaća sljedeće sastavnice: odgoj za ljudska prava, odgoj za demokratsko građanstvo, identitetni i interkulturalni odgoj i obrazovanje, odgoj za mir i nenasilno rješavanje sukoba, odgoj za održivi razvoj, odgoj za sprečavanje predrasuda i diskriminacije, istraživanje humanitarnog prava i sl.

Temeljem obveza u provedbi **Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.-2010.** stručna radna skupina izradila je i **Program stručnog usavršavanja iz područja ravnopravnosti spolova** za nositelje odgojno-obrazovne djelatnosti. Program je primijenjen kroz pilot seminare za učitelje osnovnih škola.

Na različitim fakultetima održava se nastava koja uključuje kolegije vezane uz rodne teme⁴, a visoka učilišta sama ustrojavaju studijske programe na prvoj, drugoj i trećoj obrazovnoj razini. Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje u rujnu 2008. godine donijelo je **Preporuku** u kojoj se navodi da Nacionalno vijeće za visoko obrazovanje podržava uvođenje rodno osjetljivog obrazovanja na visokoobrazovnoj razini, te u skladu s time preporuča izradu i uvođenje novog kolegija „ženskih studija“, te potiče visoka učilišta na izradu prijedloga studijskog programa „ženskih studija“.

U RH se provode aktivnosti oko povećanja sudjelovanja žena u procesu donošenja političkih odluka. Na čelu Vlade RH od 2009. godine je žena. Žena je i jedna od pet potpredsjednika/ca Vlade. Od 16 ministarstava, na čelu jednog ministarstva je žena. Uključujući i tajnicu Vlade, ukupni udio žena u Vladi je 20%.⁵ Nadalje, od 153 zastupničkih mjesta u Hrvatskom saboru, 38 imaju žene, odnosno 25% čime je vidljiv blagi uzlazni trend u odnosu na 2005. godinu (32 zastupnice – 21,1%).

Osjetna neuravnoteženost jednog spola postoji ako je zastupljenost jednog spola u tijelima političkog i javnog odlučivanja niža od 40%.

Na zadnjim lokalnim izborima 2009. godine od ukupno 47.339 osoba na kandidacijskim listama bilo je 11.594 žena (24,5%) i 35.745 muškaraca (75,5%). Usporedbom podataka s lokalnih izbora 2005. godine, može se zaključiti da je ukupna zastupljenost žena na listama za predstavnička tijela na svim razinama značajno porasla. Broj kandidiranih žena s 19% povećan je na 24,5%.

Prema **Zakonu o ravnopravnosti spolova**, prilikom predlaganja liste kandidata za izbor članova predstavničkih tijela lokalne samouprave, predlagatelji su dužni poštivati načelo ravnopravnosti spolova i voditi računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca na izbornim listama.

Gospodarska kriza ostavila je traga i na pokazateljima iz Podcilja 3: „Ekonomsko osnaživanje žena“. Stopa nezaposlenosti žena smanjila se s 11,1% u 2007. godini na 10,0% u 2008. godini, ali se povećala na 10,3% u 2009. godini. Ipak, udio žena u samostalno zaposlenima povećao se s 37,8 % u 2007. godini na 38,4% u 2008., te na 38,7% u 2009. godini. Vlada je 2010. godine donijela **Strategiju poticanja ženskog poduzetništva 2010.-2013.** Izrada Strategije proizlazi iz obveze provedbe Nacionalne politike za promicanje ravnopravnosti spolova 2006.–2010., a njen cilj je povećati broj poduzetnica i stvoriti poticajne uvjete za uključivanje većeg broja žena na tržište rada i smanjenje njihovog udjela u stopi nezaposlenosti.

Također, po pitanju ekonomskog osnaživanja žena, a u cilju pomoći obiteljima, osobito jedno-roditeljskim, u 2008. uvedena je mogućnost organiziranja produženog boravka djece u osnovnoškolskim ustanovama kao Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava. Zaposlenim roditeljima, osobito samohranim majkama, time se omogućava bolje usklađivanje poslovnog i obiteljskog života. Pored toga, kontinuirana je financijska potpora projektima organizacija civilnog društva usmjerenih osnaživanju obitelji, uključujući jedno-roditeljske obitelji.

⁴ Psihologija roda i spolnosti, Nasilje i zlostavljanje u obitelji, Spolni i rodni identiteti, Rodna tekstualnost, Tijelo i subjekt, Seksualni odabir i kultura, Žene i obrazovanje, Bioetika i žensko pitanje. Žensko pitanje: Književnost i filozofija, Sociologija roda, Feminističke teorije i pokreti; Rod, ženski pokreti i društvo, Rod i socijalni rad; Socijalni rad i nasilje u obitelji, Uvod u rodne studije, Feminističke teorije, Ravnopravnost spolova i mediji i dr.

⁵ 2005. godine broj žena u Vladi na najvišim funkcijama (ministrice) iznosio je 31% (4 ministrice).

Nadalje, problem nasilja nad ženama u Hrvatskoj kontinuirano se razmatra i u širem kontekstu obiteljskih odnosa. Suzbijanje nasilja nad ženama sastavni je dio **Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2008. do 2010.** koju je 2007. donijela Vlada RH u svrhu jačanja postojećeg i stvaranju novog pravnog, obrazovnog, socijalnog i institucionalnog sustava zaštite žrtava nasilja u obitelji. Mjere su usmjerene edukaciji stručnjaka koji rade u tom području, razvoju psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja, analizi i implementaciji zakona, razvoju skloništa i potpore žrtvama nasilja u obitelji, poboljšanju položaja žrtve u postupcima i senzibilizaciji javnosti za ovu problematiku.

U Nacionalnoj strategiji osobita pozornost usmjerena je prema ženama s invaliditetom kao žrtvama obiteljskog nasilja, a u mjerama njihove zaštite uvijek se uzimaju u obzir njihove posebne potrebe. Mjere usmjerene izobrazbi stručnjaka koji rade u području zaštite od nasilja u obitelji bile su sadržane u Nacionalnoj strategiji zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2005. do 2007. i za razdoblje od 2008. do 2010. U izobrazbi stručnjaka i podizanju kompetencija, organiziraju se programi stručnog usavršavanja, stručni seminari, predavanja, tribine i okrugli stolovi. Obzirom da u Hrvatskoj ima ustrojenih i 17 obiteljskih centara, kontinuirano se pruža edukacija i stručnim djelatnicima tih centara.

Također, edukacijom koju organizira Pravosudna akademija u zadnje tri godine obuhvaćeno je 375 pravosudnih dužnosnika i djelatnika. U Policijskoj akademiji održano je također niz tečajeva i seminara kojima je u razdoblju od 2007. do danas prisustvovalo oko 1000 policijskih službenika, a polaznici Policijske škole kroz Program srednjoškolskog obrazovanja slušaju predavanja iz područja kaznenog prava koja se odnose na kaznena djela nasilja nad ženama.

Od 2005. godine do danas razvidan je veliki napredak u **borbi protiv nasilja u obitelji** i poboljšanje **kazneno-pravne zaštite žrtava nasilja i trgovanja ljudima**. Tako novi **Zakon o kaznenom postupku** (prosinac 2008.) po prvi puta u hrvatski pravni sustav uvodi žrtvu kao sudionika postupka s posebnim pravima (psihološka i stručna pomoć, sudjelovanje u postupku kao oštećenik, pravo na savjetnika, na naknadu materijalne i nematerijalne štete iz državnog proračuna, itd.). U razdoblju od posljednjeg Izvješća iz 2005., broj savjetovaštva i skloništa za žrtve nasilja u obitelji je povećan. Prema podacima iz prosinca 2009., pomoć žrtvama nasilja u obitelji putem psihološkog savjetovanja pružalo je 37, a usluge smještaja 19 pravnih osoba odnosno organizacija civilnog društva, ustanova socijalne skrbi ili vjerskih ustanova.

Unaprjeđenju stanja pridonosi i financijska potpora iz javnih sredstava RH projektima organizacija civilnog društva. U razdoblju od 2004. do 2008. uz financijsku potporu je provedeno 84 projekta usmjerenih zaštiti žrtava obiteljskog nasilja i pomoći žrtvama. Uz potporu Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti uspostavljena je mreža savjetovaštva za žrtve obiteljskog nasilja u 13 jedinica područne (regionalne) samouprave. Kontinuirano se djeluje i u cilju jačanja senzibiliziranosti društva za potrebe žrtava nasilja u obitelji. Ministarstvo od 2009. provodi i program sustavnog financiranja rada savjetovaštva i skloništa za žene i djecu žrtve nasilja u obitelji na području jedinica područne (regionalne) samouprave koje vode organizacije civilnog društva.

Prema podacima Ureda za udruge Vlade RH, ukupne potpore u tom području u 2007. iznosile su 1.033.900,00 kn; u 2008. 2.901.244,01 kn; te u 2009. 2.480.589,07 kn. Uočljiv je trend povećanog izdvajanja za područje ravnopravnosti spolova i edukacije o trgovanju ljudima i pomoći žrtvama, te posebice za poboljšanje položaja žena s invaliditetom (sredstva su se u odnosu na 2007. učtverostručila) i za žene žrtve nasilja (od 2004. broj projekata se utrostručio).

Po pitanju **Podcilja 7 – „Usklađivanje privatnog i profesionalnog života“** valja istaknuti kako je od početka 2009. u RH na snazi *Zakon o roditeljnim i roditeljskim potporama* kojim se, pored ostaloga, promiče uključenost očeva u obiteljski život i uravnotežena prisutnost oba roditelja na tržištu rada. Dok je u 2005. udio očeva u ukupnom broju korisnika roditeljskih i roditeljskih potpora iznosio približno 1%, u 2009. je iznosio približno 2%, te se očekuje daljnje povećanje korištenja prava od strane očeva.

Od 2006. do 2008. godine sredstvima državnog proračuna i uz financijsku potporu Svjetske banke u 2008. godini opremljen je 71 novi dječji vrtić u naseljima onih općina i gradova koji do tada nisu imale organizirane programe za djecu predškolske dobi.

Smanjenje svih oblika diskriminacije jedan je od političkih kriterija koji RH mora ispuniti u razdoblju pristupanja u punopravno članstvo EU. Upravo iz tog razloga iz sredstava EU fondova, najčešće u vidu *grantova* za projekte organizacija civilnog društva, ali i kroz projekte Ureda za ljudska prava, Ureda pučkog pravobranitelja, te Ureda za ravnopravnost spolova financiraju se aktivnosti čija svrha je podizanje svijesti o ravnopravnosti, te suzbijanje trgovine ljudima. Iz sheme bespovratnih sredstava CARDS 2003/2004 *Dobro upravljanje i vladavina prava* i PHARE 2006 *Omogućavanje aktivnog doprinosa sektora civilnog društva u pretpristupnom procesu* financirano je ukupno 6 projekata ukupnog iznosa od 3.564.393,63 kuna, iz europskih izvora (uz nacionalno sufinanciranje u slučaju PHARE projekata).

Izazovi i preporuke:

Iako je razvidan napredak u rodno osjetljivoj statistici, potrebno je i dalje raditi na osvještavanju o nužnosti razvrstavanja podataka prema spolu u javnom i privatnom sektoru. Potrebno je ukazati na činjenicu da ostvarivanje prava na jednake mogućnosti istu kvalitetu ponuđenih usluga za žene i muškarce ne podrazumijeva tzv. „neutralni pristup“ već usklađivanje ponude sa specifičnostima u nizu različitih potreba žena, odnosno muškaraca. To se poglavito odnosi na područje rada i zapošljavanja i područje socijalne zaštite i borbe protiv siromaštva, a posebno osjetljive skupine o kojima je potrebno voditi precizne statističke podatke su žene, pripadnice nacionalnih manjina, žene u samačkim staračkim domaćinstvima i žene na selu.

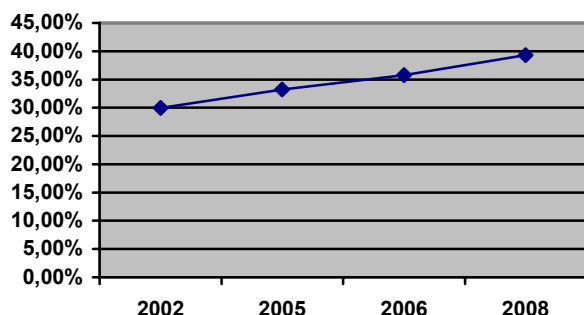
Primjer dobre prakse:

Oснаživanje institucionalnih mehanizama za promicanje ravnopravnosti spolova na lokalnim razinama kroz edukacije, koordinaciju rada, umrežavanje i zakonski reguliranu financijsku podršku, primjer je uspješnog pristupa u promicanju ravnopravnosti spolova. Nadalje, zakonska obveza izrade planova djelovanja za promicanje i uspostavljanje ravnopravnosti spolova koju imaju sva tijela državne uprave, te imenovanje koordinatora za ravnopravnost spolova u tijelima državne uprave također se pokazuje kao dobro odabrani put za utjecaj na promjene u ovom području.

2.1.4. Milenijski cilj 4: Smanjivanje smrtnosti novorođenčadi i djece

Podcilj 2: Poboljšanje antenatalne skrbi;

Pokazatelj 2c: Vrijeme prvog pregleda u trudnoći (optimalno do 8. tjedna trudnoće).

Stanje:

Tijekom 2007.-2008. godine u hrvatskim rodilištima, prema prijavama poroda, zabilježen je porast broja djece. **Stopa perinatalne smrtnosti je u padu**, a uzroci smrti dojenčadi u RH ne razlikuju se od uzroka smrti dojenčadi u razvijenim zemljama.

Udio nekontroliranih i nedovoljno kontroliranih trudnoća je niz godina ispod 5% (u 2008. godini nalazimo 3,2% potpuno nekontroliranih trudnoća i 1,5% nedovoljno kontroliranih trudnica s 1-2 pregleda u trudnoći). Od osobite važnosti za smanjenje problema jest provođenje zdravstvenog prosvjeđivanja stanovništva o planiranju obitelji i reproduktivnom zdravlju, posebice školske populacije u adolescentskoj dobi, te trudnica.

Podcilj broj 2 – „**Poboljšanje antenatalne skrbi**“ provodi se kroz djelatnost primarne zdravstvene zaštite žena za svaku nositeljicu osnovnog zdravstvenog osiguranja. Prosječan broj pregleda po trudnici je u promatranom razdoblju povećan sa 6 na 8 pregleda. Prema **Programu mjera zdravstvene zaštite** optimalan broj pregleda je 10 kliničkih i 3 ultrazvučna pregleda po trudnici, te je preko 65% trudnica imalo više od 9 pregleda u trudnoći.

Na terenu je **dovoljan broj polivalentnih patronažnih sestara**. Prema pravilniku o standardima i normativima prava na zdravstvenu zaštitu iz obveznog zdravstvenog osiguranja, jedna patronažna sestra treba skrbiti o 5.100 stanovnika i ovaj standard je u prosjeku osiguran. Programom mjera zdravstvene zaštite utvrđen je standard broja patronažnih posjeta trudnici (1), babinjači (2), novorođenčetu (2) i tijekom postneonatalnog razdoblja (1). U RH, broj posjeta babinjači je 3,4, novorođenčetu 3,9, trudnici 0,55 i dojenčetu u postneonatalnom razdoblju 1,8 što znači da je broj posjeta i **iznadstandardan**.

Inače, po pitanju izvještavanja i obrade podataka, podaci i pokazatelji na obrascima prijave poroda i prijave perinatalne smrti **usklađeni su u potpunosti s potrebama za međunarodno izvještavanje i preporukama Međunarodnog udruženja ginekologa i opstetričara (FIGO) i Svjetske zdravstvene organizacije**.

Sukladno podacima Ureda za udruge Vlade RH, za potpore projektima i programima kojima se doprinosi ostvarenju Hrvatskih milenijskih razvojnih podciljeva *Smanjenja smrtnosti novorođenčadi i djece*, a koje su provodile organizacije civilnoga društva, iz javnih

nacionalnih sredstava u 2007. izdvojeno je od 12.810.269,04 kn; u 2008 4.139.084,92 kn; a u 2009. 14.596.795,72 kn. Iz europskih izvora u sklopu sheme bespovratnih sredstava **CARDS 2004 Pružanje socijalnih usluga od strane neprofitnog sektora** u 2009. financirana su dva projekta ukupnog iznosa od 3.706.822,80 kuna u svrhu ispunjavanja cilja Smanjenje smrtnosti novorođenčadi i djece.

Izazovi i preporuke:

Poboljšanje komunikacije, odnosno razmjena informacija unutar zdravstvenih službi primarne zdravstvene zaštite (ginekolog i patronažna služba), također bi doprinijelo većem obuhvatu trudnica s nedovoljno kontroliranom trudnoćom.

U svrhu daljnjeg poboljšanja ishoda novorođenčadi vrlo niskih težinskih skupina i ekstremne nezrelosti potrebno je povećati broj kreveta za transportirane majke u centrima više razine preraspodjelom broja kreveta unutar ustanova i među ustanovama, a s tim u skladu povećati i broj kreveta za novorođenčad.

U toku je izrada kategorizacije bolnica, a sastavni dio toga projekta bila bi i regionalna organizacija perinatalne zdravstvene zaštite. U okviru aktivnosti «transporta k sebi» predloženo je da se napravi organizacija transporta za cijelu državu prema preporukama struke, te nakon predložene organizacije odredi potrebno osoblje, oprema i financijska sredstva za realizaciju plana.

Primjer dobre prakse:

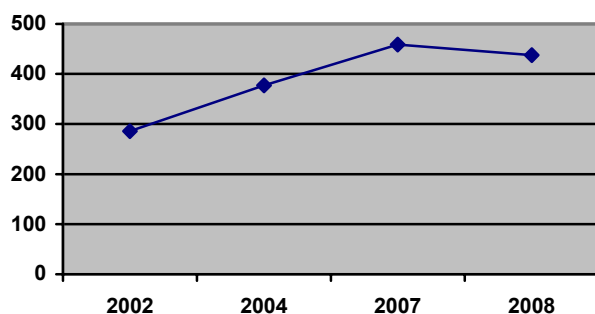
Program „Rodilište-prijatelj djece“

U Hrvatskoj ima 30 rodilišta, od kojih 15 nosi naziv «Rodilište-prijatelj djece». Međutim, važno je istaći da su sva rodilišta pristupila tom programu i učinila značajni pomak u promicanju dojenja i humanizacije uvjeta u hrvatskim rodilištima. Kako navedeni program naglašava ulogu zajednice i grupa za potporu dojenja, važno je spomenuti da od 16 grupa u 2006. godini, danas postoje 101 grupu, koje vode patronažne sestre i 5 grupa iz udruga civilnog društva u 19 hrvatskih županija. U usporedbi s 2008. god., u 2009. godini su osnovane 23 nove grupe za potporu dojenja koje vode patronažne sestre, a po prvi puta grupe su organizirane u 7 županija. Tako je u prosincu 2009. ukupno djelovalo 105 grupa (100 grupa koje organiziraju patronažne sestre i 5 grupa NGO).

2.1.5. Milenijski cilj razvoja 5: Poboljšanje zdravlja majki

Podcilj 2: Očuvanje i unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja;

Pokazatelj 2a: Obuhvat žena u preventivnim pregledima u djelatnosti zdravstvene zaštite (na 1000 žena u dobnoj skupini od 15 do 49 godina).

Stanje:

Pokazatelji iz **Podcilja 1 – „Održavanje maternalne smrtnosti na niskoj razini“** u Hrvatskoj su već godinama niski i svode se na iznimne slučajeve. U maternalne smrti se uključuju sve žene umrle u razdoblju trudnoće, poroda ili 42 dana nakon poroda, neovisno o tome je li uzrok smrti vezan uz trudnoću i porod. Hrvatska slijedi preporuku SZO i FIGO-a iz 10. revizije Međunarodne klasifikacije bolesti i u maternalne smrti ubraja izravne i neizravne uzroke. U prethodnom desetgodišnjem razdoblju je u Hrvatskoj od ukupno umrlih žena u trudnoći, porodu ili babinju više od 30% umrlo od neizravnih porodničkih uzroka (različite kronične i maligne bolesti).

Sve žene u Republici Hrvatskoj imaju pravo na besplatan porod u zdravstvenoj ustanovi, neovisno o tome jesu li zdravstveno osigurane ili nisu i više od 99,9% poroda je bilo u zdravstvenim ustanovama, s rijetkim iznimkama događanja kod kuće ili na putu za rođilište.

S obzirom da je maternalna smrtnost u Hrvatskoj niska, potrebno je uzeti u obzir druge uzroke smrtnosti koji svojim djelovanjem umanjuju vjerojatnost rađanja. Udio umrlih žena fertile dobi je među ukupno umrlim ženama nizak (oko 3% svih umrlih žena), a stopa je malo iznad 70/100.000 žena fertile dobi. Najučestaliji uzroci smrtnosti su tumori, zatim ozljede i bolesti cirkulacijskog sustava. Stoga bi pažnja javne zdravstvene skrbi trebala biti usmjerena na prevenciju ovih uzroka pobola i smrtnosti. Određene preventivne mjere se provode kroz nacionalne programe probira (za rak dojke), a druge su dostupne svim ženama kroz sustav mjera zdravstvene zaštite iz obveznog osiguranja.

Podcilj 2 – „Očuvanje i unaprjeđenje reproduktivnog zdravlja“ ostvaruje se edukacijskim tečajevima o planiranju obitelji i očuvanju reproduktivnog zdravlja, što je definirano **Programom mjera zdravstvene zaštite školske djece i mladeži**. Aktivnosti uključuju i formiranje savjetovališta (najmanje jedno u svakoj županiji) za mlade i žene, standardizirani jednoobrazni nacionalni program, kao i tečajeve o trudnoći.

Aktivnosti u Podcilju 3 – **„Smanjenje prekida trudnoće, osobito kod adolescentica“**, provode se kroz prethodno navedenu mjeru, te kroz savjetovališta za mlade u okviru djelatnosti za zaštitu zdravlja školske djece i studenata. Osim individualnih savjetovanja

provode se i predavanja o spolnosti, planiranju obitelji i reproduktivnom zdravlju u završnim razredima osnovne škole te srednjoj školi.

Provođenje mjera sprječavanja raka vrata maternice osigurano je putem primarne zdravstvene zaštite. Na individualnoj razini provode se preventivni pregledi osiguranika iznad 50 godina starosti u kojima se utvrđuje postojanje određenih rizika za pojavu ovih bolesti, a u rizičnih i bolesnih se provodi daljnja dijagnostička obrada i liječenje.

Ljestvica vodećih uzroka o smrti u RH, prema individualnim dijagnostičkim tijelima, ostala je ista u posljednjih pet godina. Najčešći uzrok smrti bio je ishemička bolest srca (20%), potom cerebrovaskularne bolesti (15%), zatajenje srca (6%), bolesti bronhija i rak pluća (5%), te kolonsko-rektalni karcinom (4%). Među deset najčešćih uzroka smrti od bolesti probavnog sustava nalaze se kronična bolest jetre – fibroze i ciroze. Najčešće bolesti skupine dišnih organa su bronhitis, epizema i astma.

Iz nacionalnih javnih izvora izdvojeni su značajni iznosi za potpore projektima i programima organizacija civilnoga društva kojima se doprinosi ostvarenju hrvatskih milenijskih ciljeva *Unaprijeđenja zdravlja majki*, i to u 2007. 105.000,00 kn; te u 2009. 371.500,00 kn.

Sredstva su iz europskih izvora dodijeljena u sklopu sheme bespovratnih sredstava CARDS 2004 – „Pružanje socijalnih usluga od strane neprofitnog sektora“ za dva projekta koja su provodile organizacije civilnoga društva, ukupnog iznosa od 3.284.538,90 kn.

Izazovi i preporuke:

Maternalni mortalitet održava se na niskoj razini zahvaljujući postojećim mehanizmima antenatalne, natalne i postnatalne skrbi definirane standardom zaštite, tj. Programom mjera zdravstvene zaštite. Preventivni programi i **programi smanjenja broja smrti od ozljeda** još nisu razvijeni na razini države, a vrlo rijetki programi postoje u području specifičnih uzroka smrti (npr. prometne nesreće). Potrebno ih je razvijati multidisciplinarno i imajući u vidu specifični uzrok smrti. Osim toga, **sprječavanje i suzbijanje pojedinih najčešćih uzroka smrti žena fertile dobi** provodi se na populacijskoj razini različitim metodama zdravstvenog odgoja (predavanja i akcije prigodom obilježavanja Svjetskog dana srca, specifični edukacijski programi u lokalnim zajednicama).

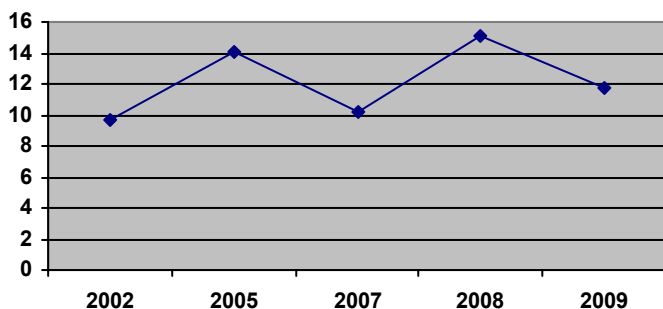
Primjer dobre prakse:

Nacionalni program za rano otkrivanje raka dojke (predviđen Nacionalnom strategijom zdravstva 2006.-2012. godine) provodi se već tri godine, te obuhvat pregledanih žena postupno raste (u 2008. godini se 57% odazvalo pozivu na pregled). Očekuje se da će rezultati ovog probira utjecati na smanjenje pojave uznapredovalih oblika karcinoma dojke i smrtnost žena od ove bolesti. Zahvaljujući ovom probiru u tri godine je otkriveno i potvrđeno oko 1.400 karcinoma dojke. Godišnja incidencija karcinoma dojke je oko 2.500/100.000 žena, umire ih 800-900 (oko 40/100.000 godišnje). U cilju daljnjeg sprječavanja raka dojke, kroz sustav obveznog zdravstvenog osiguranja nastoji se nabaviti dovoljan broj mamografa i provesti raspodjelu prema potrebama na lokalnoj razini.

2.1.6. Milenijski cilj razvoja 6: Borba protiv HIV/AIDS-a, tuberkuloze i drugih bolesti

Podcilj 1: Održati sadašnju razinu infekcije HIV/AIDS u RH;

Pokazatelj 1a: Stopa incidencije HIV infekcije na milijun stanovnika.

Stanje:

Prijava slučajeva zaraze virusom HIV-a i AIDS bolest u Hrvatskoj je obvezna. Prema podacima Registra za HIV/AIDS Službe za epidemiologiju Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo, od 1985. godine do konca 2009. registrirano je ukupno 792 osobe kojima je dijagnosticirana HIV infekcija, od kojih je 301 razvilo AIDS. **U Hrvatskoj se posljednjih 10 godina prosječno registrira 15 oboljelih od AIDS-a, što Hrvatsku uvrštava u zemlje s niskom razinom učestalosti te bolesti** (godišnji broj novooboljelih od AIDS-a kreće se u vrijednostima manjim od 4 na milijun stanovnika), zahvaljujući intenzivnim, kontinuiranim i sustavnim mjerama.

Hrvatski nacionalni program za prevenciju HIV/AIDS-a postoji od 1993. godine, a temelji se na Programu suzbijanja i sprečavanja AIDS-a u Hrvatskoj koji je izrađen 1986. godine. S obzirom na nove spoznaje o strategiji prevencije HIV/AIDS-a i na temelju Deklaracije o obvezama prema HIV/AIDS-u (*Declaration of Commitment on HIV/AIDS*) koju je usvojila Opća skupština Ujedinjenih naroda u lipnju 2001., na snazi je Nacionalni program za razdoblje 2005.-2010. Nacionalni program prevencije HIV/AIDS-a uključuje mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije.

Specifični ciljevi Nacionalnog programa za sprečavanje AIDS-a su:

- Jačanje nacionalnih snaga za praćenje kretanja infekcije, analize epidemiološke situacije i praćenja rizičnog ponašanja, te razvoj i primjena učinkovitih programa prevencije HIV-a, kao i provođenje i evaluacija tih programa
- Povećanje broja dobrovoljnih savjetovanja i testiranja kako bi se omogućilo pravodobno savjetovanje i sprečavanje napredovanja bolesti
- Pružanje optimalne skrbi zaraženima HIV-om, razvoj preventivne djelatnosti za osobe zaražene HIV-om, te borba protiv stigmatiziranja i diskriminacije
- Primjena standardnih mjera zaštite u cilju minimaliziranja rizika prenošenja HIV-a i drugih uzročnika koji se prenose krvlju

Valja napomenuti kako je od posljednjeg Izvješća, postignut značajan napredak po Podcilju 1 (održati sadašnju razinu infekcije HIV/AIDS-a u RH, a u smislu da se značajno povećao postotak edukacije mladih (Pokazatelj 1b – 38% u 2005. na 97% u

2009. godini). Također je postignut 100% učinak u uključenost populacije HIV ovisnika u neki od oblika zdravstvene zaštite (2005. – 71 % Pokazatelj 1c), a uvedeni su i novi zakonski propisi vezani za prava HIV pozitivnih osoba, konkretno Zakon o suzbijanju diskriminacije (Pokazatelj 1d).

Po pitanju **tuberkuloze**, njena učestalost je u trendu postupnog smanjenja, te stopa incidencije u 2009. godini iznosi 19 na 100 000 stanovnika. **Dobna raspodjela oboljelih od tuberkuloze u Hrvatskoj odgovara onoj razvijenih zemalja**, s najvišim mortalitetom u najstarijoj dobi.

Naputkom za suzbijanje i sprečavanje tuberkuloze 2010. (u okviru nacionalnog programa) utvrđuju se mjere za suzbijanje i sprečavanje tuberkuloze koje se sastoje od prevencije, otkrivanja, dijagnostike i liječenja tuberkuloznih bolesnika, evidencije ugroženih, oboljelih i liječenih, vrednovanja provedenih mjera i kontrole njihova provođenja. Primjenom istih mjera očekuje se nastavak povoljnog trenda, te sve slabija učestalost tuberkuloze u RH.

Za financiranje projekata i programa organizacija civilnoga društva kojima se doprinosi ostvarenju Milenijskog cilja šest. Iz hrvatskih nacionalnih izvora u 2007., izdvojeno je 8.130.404,00 kn; u 2008. 15.227.612,65 kn; te u 2009. godini 10.559.597,60 kn.

Izazovi i preporuke:

Cilj je i dalje sustavnim ustrajnim složenim mjerama navedenim u nacionalnom programu snižavati pobol od tuberkuloze u Hrvatskoj, a oboljelima od tuberkuloze pružiti potrebno liječenje i skrb. S time u vezi, valja istaknuti kako je visoka procijepljenost djece koja se održava u čitavom ovom razdoblju razlog da su diseminirani oblici tuberkuloze u djece kao i tuberkulozni meningitisi posve rijetki. Nastavljanjem preventivnih programa, posebno ranog otkrivanja izvora zaraze te liječenja oboljelih, očekuje se daljnji pad učestalosti.

Potrebno je nastaviti s aktivnostima iz Nacionalnog programa prevencije HIV/AIDS-a koji uključuje mjere primarne, sekundarne i tercijarne prevencije, kao i jačati nacionalne snage za praćenje kretanja infekcije, analize epidemiološke situacije i praćenja rizičnog ponašanja.

Primjer dobre prakse:

Pomno praćenje kretanja HIV infekcije u svijetu od strane hrvatskih epidemiologa kao i donošenje programa za suzbijanje HIV infekcije započelo je u Hrvatskoj još prije nego što je registriran prvi oboljeli od HIV-a. Provođenjem programa uspjelo se proširenost HIV infekcije zadržati na niskoj razini (stopa incidencije 11,78 inficiranih HIV-om na milijun stanovnika 2009. godinu), unatoč svim dobrim predispozicijama za unos i širenje infekcije HIV-om u Hrvatsku (otvorene granice, razvijen turizam i sl). Napori na suzbijanju širenja HIV infekcije u Hrvatskoj odnosno mjere za održavanje niske rasprostranjenosti ove infekcije provode se i danas – sudeći po podacima Registra za HIV/AIDS Službe za epidemiologiju Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo – vrlo uspješno. Osim toga valja napomenuti da je oboljelima od AIDS-a osigurano liječenje visokopotentnom antiretrovirusnom terapijom na teret HZZO-a, odnosno za bolesnika je besplatno.

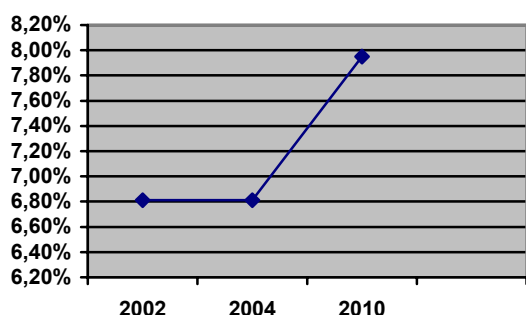
Daljnji primjer dobre prakse jest i uspostava Centara za besplatno i anonimno testiranje i savjetovanje pri Zavodima za javno zdravstvo. Diljem Hrvatske osnovano je 10 centara za vrijeme provedbe Projekta financiranog od strane Globalnog fonda za borbu protiv malarije, tuberkuloze i AIDS-a „Unaprjeđenje borbe protiv HIV/AIDS-a u Hrvatskoj“. Projekt je trajao od 2003. do 2006., kada je završila donacija Globalnog fonda. Danas, 2010. godine, ovi centri

i dalje djeluju pružajući usluge besplatnog i anonimnog testiranja i savjetovanja svojim korisnicima zahvaljujući osiguranju financijskih sredstava iz Državnog proračuna.

2.1.7. Milenijski cilj razvoja 7: Osiguranje održivosti okoliša

Podcilj 1: Načela održivog razvoja integrirati u nacionalnu politiku i programe, te zaustaviti gubitak «okolišnih resursa»;

Pokazatelj 1d: Udio zaštićenih dijelova prirode u ukupnoj površini državnog teritorija.

Stanje:

Načela održivog razvitka definirana su **Zakonom o zaštiti okoliša** kojim je propisano da prilikom usvajanja strategija, planova, programa i propisa i pri njihovoj provedbi Sabor i Vlada RH, županije, gradovi i općine, u okviru svog djelokruga, moraju poticati održivi razvitak. Zakonom je posebno propisano da **zahtjevi zaštite okoliša moraju biti uključeni prilikom pripreme i provedbe aktivnosti na svim područjima gospodarskog i socijalnog razvitka.**

Također, usvajanjem nacionalne **Strategije održivog razvitka RH 2009.** godine dana je snažna podrška integraciji načela održivog razvitka u nacionalnu politiku. Osnovni cilj ove Strategije jest dugoročno usmjeriti gospodarski i socijalni razvitak uz zaštitu okoliša, konkretno za razdoblje od deset godina.

Hrvatski sabor 2008. godine usvojio je novu **Strategiju i akcijski plan zaštite biološke i krajobrazne raznolikosti RH.** Strategijom su definirani strateški ciljevi, smjernice i akcijski planovi u svrhu očuvanja svih sastavnica biološke, krajobrazne i geološke raznolikosti. Prioriteti definirani Strategijom vezani su uz proces pristupanja RH EU, što u zaštiti prirode podrazumijeva potpuno usklađivanje zakonodavstva i uspostavljanje provedbenih mehanizama, te donošenje prijedloga ekološke mreže NATURA 2000.⁶

Površina zaštićenih dijelova prirode značajno je proširena od 2004. do 2010. godine, čime je uvećan udio zaštićenih dijelova prirode u ukupnoj površini državnog teritorija (s 6,81% na 7,95%). I dalje se nastavlja s **aktivnostima proglašavanja novih zaštićenih područja**, te s aktivnostima na uspostavi posjetiteljskih centara u zaštićenim područjima (NP/PP), kao i na izradi preostalih planova upravljanja nacionalnim parkovima i parkovima prirode. Do danas su **planovi upravljanja izrađeni i usvojeni za 4 NP, te za 3 PP**, dok se krajem 2010. godine planiraju usvojiti planovi upravljanja za ostale kopnene nacionalne parkove i parkove prirode.

⁶ Baza podataka sa svim podacima o lokalitetima propisanih Direktivom o staništima i Direktivom o pticama.

Izrada **planova upravljanja za morska zaštićena područja u okviru međunarodnog projekata *MedPAN South*** („Razvoj mreže sredozemnih morskih i obalnih zaštićenih područja kroz poticanje stvaranja i upravljanja zaštićenim područjima na Sredozemlju unutar nacionalne jurisdikcije trećih zemalja”) predviđena je do kraja 2011. godine.

Uredba o proglašenju ekološke mreže usvojena je 2007. godine, čime su proglašena ekološki značajna područja za očuvanje stanišnih tipova i ugroženih vrsta. EM je odraz bogatstva biološke raznolikosti Hrvatske i kao takva obuhvaća 47% kopnenog i 39% morskog dijela Hrvatske, te dva koridora: koridor za morske kornjače, te koridor Palagruža-Lastovo-Pelješac (područje važno za selidbu ptica).

Hrvatska je s aspekta biološke raznolikosti jedna od najbogatijih zemalja Europe zahvaljujući svom specifičnom zemljopisnom položaju na razmeđu nekoliko biogeografskih regija, te karakterističnim ekološkim, klimatskim i geomorfološkim uvjetima. Velika raznolikost kopnenih, morskih i podzemnih staništa rezultirala je bogatstvom vrsta i podvrsta sa znatnim brojem endema. Broj poznatih vrsta u Hrvatskoj iznosi oko 38.000 dok je pretpostavljeni broj vrsta znatno veći.

Također, za potrebe uspostave usporedivog sustava prikupljanja i obrade podataka utemeljenog na pokazateljima, a u svrhu praćenja stanja prirode i okoliša, 2009. godine pripremljen je Konačni nacrt Nacionalne liste pokazatelja. Lista sadrži 18 pokazatelja⁷ biološke raznolikosti, uvažavajući pokazatelje zaštite biološke raznolikosti koje su definirali Konvencija o biološkoj raznolikosti i Europska komisija (SEBI 2010 – *Streamlining the European Biodiversity Indicators*), a u skladu su s potrebama RH.

Doprinos organizacija civilnoga društva u ovom segmentu financiran je iz hrvatskih javnih izvora u 2007. s ukupnim iznosom od 3.252.500,00 kn; u 2008. s ukupnim iznosom od 2.831.608,27 kn; te u 2009. s ukupnim iznosom od 4.422.238,29 kn.

Nadalje, nezaobilazna je potpora iz europskih izvora za projekte organizacija civilnoga društva kojima se doprinosi ostvarenju nacionalnog Milenijskog cilja Osiguranja održivosti okoliša, iz shema bespovratnih sredstava CARDS 2003/2004 Dobro upravljanje i vladavina prava, CARDS 2004 Potpora organizacijama civilnog društva u području zaštite okoliša i održivog razvoja i PHARE 2006 Omogućavanje aktivnog doprinosa sektora civilnog društva u pretpripremnom procesu, financirano je ukupno 12 projekata ukupnog iznosa od 8.880.017,99 kn.

Po pitanju ostvarivanja **Podcilja 2 – „Smanjiti broj stanovnika koji nemaju odgovarajuću vodoopskrbu i odvodnju“**, u odnosu na 2005. godinu došlo je do povećanja udjela broja stanovnika priključenih na sustav javne vodoopskrbe (2005. - 76%; 2008 - 80%), kao i do povećanja udjela stanovnika priključenih na sustav javne odvodnje s pročišćavanjem otpadnih voda (2005.- 15%; 2008. - 27%).

Strategijom upravljanja vodama kao dugoročnim planskim dokumentom se utvrđuje vizija, misija, ciljevi i zadaće državne politike u upravljanju vodama. Strategijom su određeni zakonodavni, organizacijski, financijski, tehnički, znanstveno-istraživački i informatički okviri djelovanja vodnoga gospodarstva u sadašnjim okolnostima pristupnog procesa Republike Hrvatske Europskoj uniji.

⁷ S obzirom da su postojeći pokazatelji za zaštitu prirode u Milenijskom cilju razvoja 7 (Pokazatelj 1c: Površine zaštićenih dijelova prirode; Pokazatelj 1d: Udio zaštićenih dijelova prirode u ukupnoj površini državnog teritorija) odabrani prije izrade Nacionalne liste pokazatelja, **ukazala se potreba za izmjenom istih, na način da obuhvaćaju ekološku mrežu RH kao mrežu područja koja značajno pridonose očuvanju prirodne ravnoteže i biološke raznolikosti.** Na ovaj način proširuje se okvir zaštite prirode iz zaštićenih područja na ekološku mrežu područja od međunarodne i nacionalne važnosti.

Strategijom su dana strateška opredjeljenja i smjernice razvoja vodnoga gospodarstva polazeći od zatečenog stanja vodnog sektora, razvojnih potreba, gospodarskih mogućnosti, međunarodnih obveza, te potreba za očuvanjem i unaprjeđenjem stanja voda, te vodnih i o vodi ovisnih ekosustava.

Strateški ciljevi sistematizirani su po osnovnim vodnogospodarskim djelatnostima od javnog interesa: zaštititi od poplava i drugih oblika štetnoga djelovanja voda, javnoj vodoopskrbi i zaštititi voda.

Na temelju Zakona o vodama u 2010. donijet će se propis kojim će se odrediti standard kakvoće voda za površinske i podzemne vode. Stanje površinskih voda ocjenjivat će se na osnovu ekološkog i kemijskog stanja, a stanje podzemnih voda na osnovi količinskog i kemijskog stanja.

Kakvoća priobalnih voda sustavno se prati dugi niz godina na ušćima vodotoka u more na ispuštima iz sustava javne odvodnje i industrijskim ispuštima. Praćenjem se utvrđuje utjecaj onečišćenja priobalnih voda iz izvora i djelatnosti s kopna, te je isti podloga za planiranje i poduzimanje mjera smanjenja toga onečišćenja. Također se sustavno prati kakvoća priobalnih voda na području srednjeg i južnog Jadrana u pogledu ekoloških i kemijskih pokazatelja.

U razdoblju 2004.-2008. godine ekološko stanje najvećeg dijela akvatorija Republike Hrvatske može se ocijeniti najvišim stupnjem, tj. vrlo dobro. Svi podaci se kontinuirano unose i dio su nacionalne Baze podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva koja je dostupna javnosti putem interneta. Također, u RH se, u skladu s Uredbom o kakvoći mora za kupanje, provode mjere za upravljanje morem za kupanje, kao i Program ispitivanja kakvoće mora za kupanje, te se prikupljene informacije objedinjavaju i obrađuju u posebnoj Bazi podataka. Ove informacije dio su nacionalnog Informacijskog sustava zaštite okoliša (ISZO) kojeg vodi Agencija za zaštitu okoliša i dostupne su javnosti putem posebno pripremljenog internetskog sučelja.

Pored mnogih znanstvenih projekata manjeg opsega dva su značajna nacionalna projekta koji imaju za cilj trajno pratiti stanje, promjene i onečišćenje priobalnog mora: Sustavno istraživanje Jadranskog mora kao osnova održivog razvita RH (Projekt Jadran 1998.) i Projekt zaštite od onečišćenja voda u priobalnom području (Jadranski projekt 2005.) kojemu je cilj izgradnja i proširenje sustava prikupljanja komunalnih otpadnih voda i izgradnja uređaja za pročišćavanje otpadnih voda.

Pokazatelj 1a: Šume i šumsko zemljište

Šume i šumska zemljišta pokrivaju gotovo polovicu nacionalnog teritorija, odnosno 2 688 687 ha ili 47,5% (FRA 2010). Šumama se upravlja održivo, na prirodi blizak način s ciljem omogućavanja prirodne obnove, u skladu s načelima održivog gospodarenja. Zahvaljujući takvoj praksi, poduzeće „Hrvatske šume“ d.o.o. obnovilo je 2007. godine grupni FSC certifikat s petogodišnjom važnošću svjedočeći da se gospodarenje šumama pod njihovom nadležnošću provodi prema strogim ekološkim, socijalnim i ekonomskim standardima. Šumarska savjetodavna služba, osnovana 2007. godine, svekolikim aktivnostima, napose izradom programa gospodarenja šumama privatnih šumovlasnika, pripomaže da se i na 22% privatnih šuma, unaprijedi gospodarenje s ciljem postizanja održivosti.

U nacionalnim je okvirima održivo gospodarenje šumama propisano zakonskim i podzakonskim aktima kao i ostalim pratećim dokumentima (npr. Nacionalna šumarska politika i strategija, Zakon o šumama i dr.).

Glavni operativni instrument hrvatskog šumarstva je **Šumskogospodarska osnova područja**, s važnošću 2006.-2015. godine, koja planira operativno održivo gospodarenje šumskim resursima Republike Hrvatske.

Ciljevi održivog gospodarenja šumama, kroz prizmu ekonomske politike, predstavljeni su općekorisnim funkcijama šuma, primjerice zaštita tla od erozije vodom i vjetrom, pročišćavanje voda procjeđivanjem kroz šumsko tlo, te opskrba podzemnih tokova i izvorišta pitkom vodom, povoljni utjecaj na klimu i poljodjelsku djelatnost, pročišćavanje onečišćenoga zraka, očuvanje biološke raznolikosti genofonda, vrsta, ekosustava i krajobraza, ublažavanje učinka »staklenika atmosfere« vezivanjem ugljika, te obogaćivanje okoliša kisikom i dr. Održivo gospodarsko korištenje drvnih i nedravnih šumskih proizvoda omogućuje ne samo ekonomski razvoj djelatnosti usko vezanih uz šumarstvo (drvnoprerađivačka industrija, turizam, lovstvo...), već potiče razvoj i ostalih djelatnosti, ponajprije u ruralnim područjima Republike Hrvatske (energetika, usluge prijevoza, farmaceutika, itd.).

U pogledu održivog gospodarenja šumama, očekuje se da će do kraja 2010. godine biti dovršena i objavljena prva Nacionalna inventura šuma (CRONFI) rezultat koje će biti jedinstvena baza podataka o stanju i promjenama stanja šumskih ekosustava na cjelokupnoj državnoj razini. Uspostavljanje takvog neovisnog sustava informacija o šumskim resursima na državnoj razini, u odnosu na uređajnu inventuru šuma, omogućit će strateško i kvalitetno planiranje i gospodarenje šumama na načelima održivosti, kao i optimalnu razmjenu podataka s međunarodnim bazama podataka (UN, EU, MCPFE, WTO).

Unazad pet godina RH ulaže dodatna značajna sredstva za prevenciju i borbu protiv šumskih požara (pojačana flota protupožarnih zrakoplova, vozila i tehnike).

Podcilj 3: Unaprijediti gospodarenje otpadom i smanjiti količinu otpada u RH

Strategija gospodarenja otpadom Republike Hrvatske (2005.) definira osnovne ciljeve i mjere gospodarenja otpadom i opasnim otpadom te postavlja smjernice za uporabu i zbrinjavanje otpada. U Planu gospodarenja otpadom (2007.-2015.) ciljevi su razrađeni na sljedeći način:

- uspostava cjelovitog sustava gospodarenja otpadom
- sanacija i zatvaranje postojećih odlagališta
- sanacija »crnih točaka«, lokacija u okolišu visoko opterećenih otpadom
- razvoj i uspostava regionalnih i županijskih centara za gospodarenje otpadom s
- predobradom otpada prije konačnog zbrinjavanja ili odlaganja i
- uspostava potpune informatizacije sustava gospodarenja otpadom.

U razdoblju od 2006. do 2009. stupili su na snagu propisi kojima se regulira gospodarenje posebnim kategorijama otpada, čime su propisi o gospodarenju otpadom u potpunosti usklađeni s relevantnim odredbama pravne stečevine Europske unije. Na temelju donesenih propisa uspostavljeni su sustavi gospodarenja posebnim kategorijama otpada poštujući načelo zaštite okoliša »onečišćivač plaća«.

U cilju informiranja javnosti i podizanja svijesti o potrebi odvojenog skupljanja otpada provode se kampanje putem sredstava javnog informiranja.

Sukladno Planu gospodarenja otpadom odabrane su lokacije za gradnju regionalnog i županijskih centara za gospodarenje otpadom za što su projekti u pripremi. Paralelno s planiranjem gradnje centara, Fond za zaštitu okoliša i energetska učinkovitost u suradnji s jedinicama lokalne samouprave provodi sanaciju 299 službenih odlagališta komunalnog

otpada te „divljih“ odlagališta i „crnih točaka“. Tako su do travnja 2010. sredstvima Fonda i jedinica lokalne samouprave sanirana ukupno 83 odlagališta komunalnog otpada, te 609 „divljih“ odlagališta.

Vezano uz sanaciju „crnih točaka“ u tijeku je projekt PHARE 2006 „Razvoj sustava gospodarenja opasnim otpadom uključujući identifikaciju i gospodarenje crnim točkama u Hrvatskoj“ (2009.-2010.) čiji je cilj istraživanje i iznalaženje mogućih rješenja za njihovu sanaciju. Projekt razvoj informacijskog sustava gospodarenja otpadom u sklopu je nacionalnog Informacijskog sustava zaštite okoliša (ISZO).

Izazovi i preporuke:

U Strategiji održivog razvitka Republike Hrvatske identificirano je osam ključnih izazova na kojima se mora raditi u svrhu preobrazbe Republike Hrvatske prema održivom razvitku: 1. poticanje rasta broja stanovnika Republike Hrvatske; 2. okoliš i prirodna dobra; 3. usmjeravanje na održivu proizvodnju i potrošnju; 4. ostvarivanje socijalne i teritorijalne kohezije i pravde; 5. postizanje energetske neovisnosti i rasta učinkovitosti korištenja energije; 6. jačanje javnog zdravstva; 7. povezivanje Republike Hrvatske; 8. zaštita Jadranskog mora; priobalja i otoka. U postupku je izrada više Akcijskih planova koji će definirati aktivnosti i mjere koje se trebaju poduzeti, njihovi nositelji, rokovi provedbe i pokazatelje provedbe; Akcijski plan za održivu proizvodnju i potrošnju, Akcijski plan za zaštitu Jadranskog mora, priobalja i otoka i Akcijski plan za okoliš i prirodna dobra. Posebni izazov predstavlja tema obrazovanje za održivi razvoj koja je preduvjet za uspješnu provedbu Strategije, pa je pokrenut postupak izrade Akcijskog plana za obrazovanje za održivi razvoj u suradnji s ministarstvom nadležnim za prosvjetu kako bi se utvrdile smjernice obrazovnog programa u skladu sa Strategijom održivog razvitka.

Poseban izazov predstavlja ispunjenje ciljeva gospodarenja otpadom, osobito na uspostavi cjelovitog sustava gospodarenja otpadom koji uključuje izgradnju regionalnih i županijskih centara za gospodarenje otpadom do kraja 2018. godine. Dio aktivnosti će biti usmjereno ka postupnom smanjenju odlaganja otpada koje će se ostvariti kroz provedbu sljedećih mjera:

- izdvajanjem otpada na mjestu nastanka
- izdvajanjem i oporabom građevnog otpada
- kompostiranjem te obradom biorazgradivog otpada
- izgradnjom postrojenja mehaničko-biološke obrade otpada (MBO)
- izdvajanjem ambalažnog otpada te ostalih posebnih kategorija otpada.

Također, razmatraju se mogućnosti ostvarenja određenih ciljeva u području smanjenja emisija štetnih plinova u okoliš koje nastaju odlaganjem otpada s visokim udjelom biorazgradivih komponenti.

Što se tiče **biološke raznolikosti**, u RH još uvijek ne postoji cjelovit i sveobuhvatan popis biološke raznolikosti. No, Državni zavod za zaštitu prirode radi na **uspostavi i provedbi inventarizacije svih sastavnica biološke raznolikosti, što je rezultiralo objavom crvenih popisa** ugroženih gljivljih, biljnih i životinjskih vrsta, te crvenih knjiga za pojedine skupine biljaka i životinja, te organizira praćenje stanja očuvanosti prirode (monitoring), čime su stvoreni preduvjeti za daljnji razvoj središnjeg informatičkog sustava zaštite prirode. U svrhu ispunjavanja obveza iz pravne stečevine EU, do dana pristupanja izradit će se konačni prijedlog ekološke mreže NATURA 2000, te usvojiti Uredba o proglašenju ekološki

značajnog područja Europske unije NATURA 2000. Kroz izradu planova upravljanja osigurati će se očuvanje ekološke mreže RH, te ekološke mreže EU NATURA 2000.

Primjer dobre prakse:

„Projekt Jadran“ je Nacionalni program stalnog praćenja Jadranskog mora koji je zbog svoje sveobuhvatnosti od dalekosežnog značaja. Program prvotno osmišljen još 1997. godine osigurava nužnu znanstvenu podršku za ustanovljavanje nacionalne strategije očuvanja okoliša i održivog razvitka hrvatskog dijela Jadranskog mora i obalnog područja na osnovi ekosustavnog pristupa. Prvenstveni cilj Projekta je utvrditi posebne zahtjeve za rješenje ograničenja za koje je utvrđeno da remete održivi razvoj hrvatskog jadranskog područja, a trebao bi obuhvatiti i pitanja regionalnog i globalnog značaja kadgod ona predstavljaju međunarodnu obvezu Hrvatske (npr. pitanja vezana uz Barcelonsku konvenciju, bioraznolikost ili sporazumi o klimatskim promjenama, EU direktiva o morskoj strategiji i Okvirna direktiva o vodama). Rezultati Projekta ugrađuju se u nacionalnu Bazu podataka i pokazatelja stanja morskog okoliša, marikulture i ribarstva (sastavni dio je ISZO-a), te su od neposredne koristi stvaraocima politike i upravljačima obalnim područjem). U tom smislu praćenje promjena okoliša i praćenje usklađenosti s nacionalnim zakonskim propisima od visokog su prioriteta. Od Projekta se također očekuje da priskrbi podatke neophodne za poboljšanje nacionalnih propisa vezanih uz zaštitu morskog okoliša.

Držeći se tih postavki, Projekt je podijeljen u četiri glavne skupine, a svaka od njih sadrži nekoliko podprojekata s posebnim ciljevima:

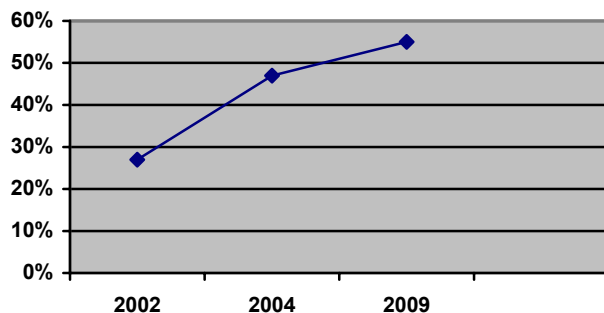
1. Utjecaj gospodarskih djelatnosti na priobalne vode Hrvatske
2. Gospodarenje biološkim dobrima i zaštita biološke raznolikosti
3. Neuobičajene pojave koje ugrožavaju zdravlje ljudi, turizam i ribarstvo
4. Razvoj tehnologija i instrumenata neophodnih za monitoring, korištenje i zaštitu Jadranskog mora.

Sadržaj Projekta, njegovi specifični ciljevi i provedba godišnje se preispituju, te ako je nužno poboljšavaju. Projekt, ovako zamišljen, prerasta i tvori potku za buduće istraživanje mora u Hrvatskoj. Danas, nakon deset godina „Projekt Jadran“ prerasta iz monitoring projekta u promatrački sustav sličan meteorologiji, početak toga je i stavljanje u rad prvih hrvatskih oceanografskih plutača.

2.1.8. Milenijski cilj razvoja 8: Globalna suradnja za razvoj

Podcilj 2: U suradnji s privatnim sektorom prikupiti podatke o prednostima koje donosi nova tehnologija, posebice tehnologija na području informacija i komunikacija;

Pokazatelj 2 c: Broj kućanstava koja imaju osobno računalo.

Stanje:

U Republici Hrvatskoj uspostavljen je odgovarajući institucionalni i zakonodavni okvir za globalnu razvojnu suradnju. Od 2006. do 2009. djelovala je *Međuresorna radna skupina za ocjenu stanja i potrebu razvitka politike razvojne pomoći*, a 2009. godine donesena je Odluka o osnivanju *Međuresorne radne skupine za razvojnu suradnju i humanitarnu pomoć inozemstvu*. U sklopu MVPEI također je osnovan Odjel za međunarodnu razvojnu suradnju. Zakonodavni okvir uspostavljen je Zakonom o razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći inozemstvu, te Nacionalnom strategijom razvojne suradnje Republike Hrvatske (NSRS) za razdoblje od 2009. do 2014. godine.

U skladu s Nacionalnom strategijom, RH se obvezala uzeti u obzir razvojne potrebe najnerazvijenijih zemalja i na taj način pridonijeti ostvarivanju Milenijskih ciljeva razvoja, dok se u Zakonu o razvojnoj suradnji i humanitarnoj pomoći inozemstvu ističe i cilj promicanja održivoga gospodarskog, društvenog i ekološkog razvoja. Tako RH provodi politiku međunarodne razvojne suradnje u skladu s načelima Europske unije i Organizacije za gospodarsku suradnju i razvoj (OECD), te Milenijskim ciljevima razvoja.

Na osnovi NSRS izrađen je **Provedbeni program** prema programima i projektima tijela državne uprave i ostalih javnih institucija. Republika Hrvatska tijekom 2009. godine pružila je više od 18,5 milijuna eura razvojne pomoći. Također, RH je davala dobrovoljne doprinose unutar sustava UN-a, međunarodnim organizacijama i mirovnim misijama, uključujući obuku i razvojne projekte, kao i doprinose organizacijama civilnog društva. Bilateralna pomoć i humanitarna pomoć u tom periodu iznosila je 93,95% od ukupnog iznosa za razvojnu i humanitarnu pomoć, dok su multilateralni doprinosi (dobrovoljni i obvezni doprinosi unutar sustava Ujedinjenih naroda, doprinosi međunarodnim organizacijama i mirovnim misijama) iznosili 6,05% ukupne razvojne i humanitarne pomoći dodijeljene u 2009. Iznos potpora iz nacionalnih javnih izvora za projekte i programe organizacija civilnoga društva kojima se doprinosi u ovom području je značajan: u 2007. izdvojeno je 4.204.000,00 kn; u 2008. 253.000,00 kn; a u 2009. 3.897.900,00 kn – prema podacima Ureda za udruge Vlade RH.

RH kontinuirano pruža razvojnu pomoć **Bosni i Hercegovini** u svrhu financiranja obrazovnih, kulturnih, znanstvenih i zdravstvenih programa i projekata Hrvata u BiH, gradnje bolnica u

Mostaru i Orašju, kupovinu medicinske opreme, troškove gostujućih profesora sa zagrebačkog Sveučilišta, te dodjelu građevinskog materijala za gradnju kuća povratnicima.

U sklopu razvojne pomoći **Afganistanu**, nastojeći poduprijeti razvoj civilnog društva, a osobito pomoći afganistanskoj vladi u povećanju učinkovitosti javne uprave, Hrvatska je tijekom godina financirala brojne projekte kojima se postižu navedeni ciljevi. Tako je primjerice, 2007. godine osigurano školovanje jednog diplomata na Diplomatskoj akademiji Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija koji je pohađao tromjesečni tečaj „Gospodarska diplomacija“. Također, organiziran je i studijski boravak triju predstavnica Savjeta za ženska pitanja IR Afganistan (glavna upraviteljica vrtića, zamjenica Upravitelja Instituta za zdravlje djece i predstavnica Ministarstva zdravstva) 2006. godine sa svrhom upoznavanja s hrvatskim iskustvima na području prava žena i djece, ravnopravnosti spolova i nastojanjima za pojačanje prisutnosti žena u javnom životu, te uspostavljanja temelja za buduću suradnju.

Po pitanju izgradnje infrastrukture, RH je financirala izgradnju jedinice primarne zdravstvene zaštite u vrijednosti od 237.000 USD. Projekt je provodila Međunarodna organizacija za migracije (IOM), a završetkom izgradnje Doma zdravlja „Zhar Shakh“ osigurana je nužna zdravstvena skrb za 23.000 ljudi iz 35 okolnih sela. Pristupom stanovništva zdravstvenim uslugama doprinijelo se daljnjem socio-ekonomskom razvoju ove afganistanske pokrajine.

Nadalje, financijski je podržan projekt Programa UN-a za razvoj (UNDP) „*Enhancing Legal & Electoral Capacity for Tomorrow*“ (ELECT) u Afganistanu namijenjen financiranju troškova pripreme izbora koji su održani 2009. godine s ciljem uspješnog i legitimnog provođenja izbora, uz sudjelovanje svih afganistanskih etničkih zajednica i uz podršku međunarodne zajednice. Također, u 2008. i 2009. godini doznačeno je 50.000 USD programu „*Food for Education*“ Svjetskog programa za hranu (WFP), kao prilog financiranju troškova prehrane djece u školama u Afganistanu, čime se potiče općedruštveni razvoj kroz potporu školovanju što većeg broja djece.

Ostvarena je i potpora provedbi malih razvojnih projekata u Afganistanu, konkretno, riječ je o dva projekta: kupovini školske opreme i pribora i projektu osiguranja alternativnih izvora prihoda (kupovina košnica za ženske pčelarske zadruge u iznosu od 3.000 USD). Izdvajanja ovih iznosa u skladu su s tzv. cjelovitim pristupom, kojeg Hrvatska, kao i ostale zemlje sudionice, primjenjuje pri svom sudjelovanju u mirovnim operacijama, a koji u suštini znači da vojni i policijski angažman u tim operacijama treba pratiti i humanitarna i razvojna pomoć te ostali elementi civilne sastavnice.

Treba naglasiti da Hrvatska podupire ciljeve razvojne politike kojima se daje kontrola nad vlastitim razvojem zemalja primateljica pomoći, na način da se prevladaju uzroci njihove ranjivosti.

U Školi narodnog zdravlja „Andrija Štampar“ u Zagrebu, koja djeluje kao Suradni centar svjetske zdravstvene organizacije (WHO) za izgradnju kapaciteta za nadzor epidemije HIV/AIDS-a, 2009. godine održan je tečaj pod nazivom: „*Designing Protocols for Population-Based and Clinic-Based HIV Surveillance Surveys*“ kojeg je financiralo Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija kroz hrvatsku službenu razvojnu pomoć. Tečaj je bio namijenjen sudionicima iz **subsaharske Afrike**. Sudjelovalo je 8 kandidata iz 6 zemalja, u trajanju od 5 dana, a pružio je intenzivnu obuku stručnjaka u pisanju protokola kao bitnog polazišta u nadzoru HIV/AIDS. U okviru pružanja razvojne pomoći MVPEI suraduje s Centrom od 2007. godine. Kroz svoj Stipendijski fond Centar puža edukaciju iz područja epidemiološkog praćenja HIV/AIDS-a, savladavanju novih tehnika i pronalaženju rješenja u

prevenciji i kontroli zaraznih bolesti, te tehničku pomoć zemljama Istočne Europe, Afrike i Bliskog Istoka u kojima je HIV značajan zdravstveni, ali i gospodarski problem.

Informacijsko-komunikacijske tehnologije

Pod Milenijski cilj razvoja „Globalna suradnja za razvoj“ ubraja se i korištenje prednosti novih tehnologija kao pretpostavke za razvoj društva utemeljenog na znanju i društva u kojem svi imaju jednako pravo na pristup informacijama. U RH razvidan je napredak u ostvarivanju Podcilja 2 – „**U suradnji s privatnim sektorom prikupiti podatke o prednostima koje donosi nova tehnologija, posebice tehnologija na području informacija i komunikacija**“.

Prema istraživanju Svjetskog ekonomskog foruma (WEF)⁸ o informacijskoj tehnologiji iz 2010. godine, Hrvatska se po ICT konkurentnosti nalazi na 51. poziciji između 133 svjetske zemlje, koje čine 98% ukupnog svjetskog BDP-a.

Hrvatska je u segmentu tržišnog, političko-regulatornog, te infrastrukturnog okruženja na 56. poziciji, a po kriteriju spremnosti za korištenje ICT-a na 63. od 133 zemlje obuhvaćene istraživanjem. Po korištenju novih tehnologija na svim razinama – individualnoj, poslovnoj i javnoj, Hrvatska zauzima 43. poziciju.

U on-line raspoloživosti javnih usluga Hrvatska se popela s 82. na 40. poziciju. Velik napredak ostvaren je u području e-sudjelovanja gdje se Hrvatska popela sa 70. na 25. poziciju. Inače, indeksom e-sudjelovanja procjenjuje se kvaliteta, relevantnost, korisnost i spremnost Vladinih web stranica u pružanju *on-line* informacija i participativnih alata i usluga koje su namijenjene građanima.

U svrhu praćenja napretka dostupnosti i kvalitete e-usluga, Europska unija je definirala 12 ključnih e-usluga za građane i 8 za poslovne subjekte. Prema studiji Europske komisije o dostupnosti javnih usluga putem interneta⁹ – Hrvatska je na 30. mjestu po dostupnosti, odnosno 31. mjestu po složenosti e-usluga od ukupno 31 zemlje uključene u istraživanje. Istraživanje je također pokazalo kako su e-usluge namijenjene poslovnim subjektima u Hrvatskoj razvijenije od onih namijenjenih građanima u smislu dostupnosti i razvijenosti. Istraživanje posebno ističe portal Moja uprava, gdje smo prema pokazateljima o razini korisnički-orijentiranosti portala ostvarili 100% nasuprot 71,5% prosjeka EU27. Također se ističu rezultati u uspostavljanju pristupa „**sve na jednom mjestu**“ (**One stop shop**) gdje smo dosegli **80%**, nasuprot **81,6%** prosjeka EU27, a gdje upravo portal Moja uprava povezuje podatke tijela državne uprave i predstavlja jedinstveni pristup uslugama e-uprave u Hrvatskoj. Zaključno, u istraživanju se navodi da Hrvatska nadoknađuje relativni kasniji početak razvoja e-uprave te se priznaje značajni napredak i povećanje dostupnosti e-usluga usmjerenih prema korisnicima.

Strateški okvir za razvoj Hrvatske u razdoblju od 2006.-2013. godine prepoznao je produktivnu upotrebu ICT-a kao temelj razvoja i transformacije hrvatskog društva u društvo temeljeno na znanju. **Temeljem ovog dokumenta usvojena su sljedeće tri ključne sektorske strategije, međusobno povezane: Strategija razvoja širokopojasnog pristupa internetu u Republici Hrvatskoj do 2008. godine, Strategija razvitka elektroničkog poslovanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2007.-2010., te Strategija razvoja elektroničke uprave u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2009. do 2012. godine.** Kvalitetna provedba navedenih strategija ključna je u nadilaženju identificiranih nedostataka,

⁸ <http://www.weforum.org/documents/GITR10/index.html>

⁹ eGovernment Benchmark Survey 2009 Smarter, Faster, Better eGovernment, 8th Benchmark Measurement“

te je tijekom izrada strategija razvoja širokopojasnog pristupa internetu i elektroničkog poslovanja za naredno vremensko razdoblje.

Strategiju razvoja elektroničke uprave u Republici Hrvatskoj za razdoblje od 2009. do 2012. godine Vlade RH usvojila je u siječnju 2009. godine.

Aktivnosti navedene u **Akcijskom planu** odnose se na izgradnju sustava elektroničke uprave kao cjeline unutar koje će se povezivati postojeći i novi sustavi u tijelima državne uprave. Pritom se elektronička uprava u RH ne gradi iz temelja, nego se uzimaju u obzir sva postignuća i rješenja koja su na bilo koji način prisutna u državnoj upravi te će ih se pokušati prilagoditi kako bi kroz godinu – dvije već dobili funkcionalniju i umreženu upravu uz pomoć informacijske i komunikacijske tehnologije.

Po usvajanju Strategije članovi Radne skupine u kojoj su sudjelovali predstavnici javnog, akademskog i privatnog sektora izdvojili su projekte koji su označeni prioritetima (Hrvatski okvir za interoperabilnost, e-Ured, Središnji sustav za autorizaciju i autentikaciju, Sustav za upravljanje znanjem, projektima i informacijskim resursima), a koji će uz postojeće sustave u tijelima državne uprave, te uz zajedničku infrastrukturu koja je već uspostavljena u vidu računalne mreže tijela državne uprave – HITRONet, središnjeg portala uprave Moja uprava, sustava za razmjenu informacija o Osobnom identifikacijskom broju (OIB) omogućiti oblikovanje elektroničkog sustava umrežene uprave.

Izazovi i preporuke:

Istraživanje WEF-a ukazuje na slabosti Republike Hrvatske u ICT konkurentnosti na unaprijeđeniju kojih se treba koncentrirati u narednom razdoblju. Prvenstveno se ističe tek 102. pozicija u razini apsorpcije tehnologija u poduzećima, gdje se moraju definirati prioritetne mjere i aktivnosti, prvenstveno u okviru nove **Strategije o razvoju e-poslovanja** čija je izrada u tijeku.

U području e-Uprave dosadašnji rezultati govore kako je potrebno osnažiti uporabu informacijsko-komunikacijskih tehnologija u poslovanju državne uprave i njenoj komunikaciji s građanima i gospodarstvom. Također je potrebno utvrditi okvir i ciljeve novih i već postojećih aktivnosti elektroničke uprave, s naglaskom na zadovoljstvo korisnika, racionalizaciju administrativnih procedura i moderne elektroničke usluge što se planira postići provedbom Strategije razvoja elektroničke uprave za razdoblje 2009.–2012. godine.

Europska komisija je iznijela očekivanja da **RH dosegne razinu izdvajanja za razvojnu pomoć** koju Europska unija predviđa za nove zemlje članice: 0,17% BDP do 2010. godine odnosno 0,33% BDP do 2015. godine. MVPEI, u svojstvu glavnog koordinatora za područje razvojne suradnje i humanitarne pomoći, ima obvezu dostavljati periodične izvještaje Europskoj komisiji o pruženoj razvojnoj pomoći RH, u okviru pregovaračkog poglavlja 30. Vanjski odnosi.

Primjer dobre prakse:

U kontekstu **razvojne pomoći RH Africi** treba istaknuti aktivnosti Ureda UNICEF-a u Hrvatskoj u okviru kojih je pružen doprinos u 2008. i 2009. godini provedbi projekta „Škole

za Afriku“. Tijekom 2009. godine u ovom projektu sudjeluje 191 škola te oko 60.000 djece, a aktivnosti su usmjerene na pomoć djeci u Ruandi s namjerom izgradnje i obnove škola i sanitarnih prostorija, osiguranja pitke vode, te nabave školskih knjiga za djecu bez roditeljske skrbi i onu koja žive u osobito teškim životnim uvjetima. Od početka ovog projekta u 2008. godini, prikupljeno je oko 800.000 kuna. Također, MVPEI je kroz službenu razvojnu pomoć osiguranu sredstvima Državnog proračuna u 2009. godini uplatilo 120.000 kuna na račun UNICEF-a Zagreb za projekt „Škole za Afriku“. Tijekom 2008. i 2009. ukupno je prikupljeno više od 1,7 milijuna kuna. Valja istaknuti kako ovaj projekt ima i edukativnu ulogu upoznavanja djece u Hrvatskoj s uvjetima u kojima žive njihovi vršnjaci u Africi te razvijanja osjećaja solidarnosti kroz prikupljanje novčanih priloga. Riječ je o jedinom projektu Ureda UNICEF-a u Hrvatskoj koji nema karakter krizne već isključivo razvojne pomoći.